

Archeologienota

Herbestemming Abdijsheue

Marktstraat 1, 8460 Oudenburg (prov. West-Vlaanderen)

Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

ARCHITECTENBUREAU FELIX & PARTNERS BV

Wouter Dhaeze (Stad Oudenburg)

Colofon

Titel

Archeologienota. Herbestemming Abdijhoeve (Marktstraat 1, 8460 Oudenburg). Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

Naam en het erkenningsnummer van archeoloog:

Wouter Dhaeze, OE/ERK/Archeoloog/2016/00113

Auteur

Wouter Dhaeze

Opdrachtgever

Stad Oudenburg
Weststraat 24
8460 Oudenburg

Uitvoerder

Wouter Dhaeze
Stad Oudenburg
Weststraat 24
8460 Oudenburg

Reeks en nummer

Archeologische Rapporten Oudenburg 19

© Stad Oudenburg, 2021. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Rapportfiche

Versies		
Versie	Datum	Status
v1	10/12/2020	eerste versie
v2	03/02/2020	tweede versie

Inhoudsopgave

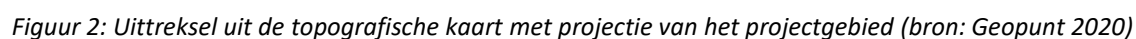
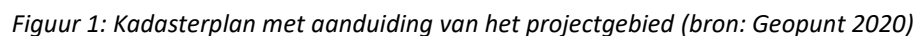
Colofon	2
1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Onderzoeksopdracht	8
1.2.1 Juridisch kader en traject	8
1.2.2 Geplande werken en bodemingrepen.....	11
1.2.2.1 Beschrijving van de huidige staat.....	11
1.2.2.2 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen	14
1.2.3 Werkwijze en strategie.....	20
1.2.3.1 Algemene doelstelling.....	20
1.2.3.2 Onderzoeksvragen.....	20
1.2.3.3 Onderzoeksstrategie en –methode, en gebruikte bronnen.....	20
2 Assessmentrapport	21
2.1 Landschappelijke beschrijving.....	21
2.1.1 Topografische situering	21
2.1.2 Hydrografische situering	22
2.1.3 Geologische situering	23
2.1.4 Bodemkundige beschrijving	25
2.2 Archeologische beschrijving.....	26
2.3 Bouwgeschiedenis en bouwkundig erfgoed.....	28
2.3.1 Beknopte bouwgeschiedenis overgeleverd uit historische teksten en archivalische bronnen. Een chronologisch overzicht.....	29
2.3.2 Korte beschrijving van de nog bestaande abdijgebouwen en de subrecente (verdwenen) gebouwen van het neerhof	32
2.4 Cartografie.....	37
2.4.1 Figuratieve kaarten, plannen en kadasters	37
2.4.1.1 Kaart van Deventer (ca. 1560).....	37
2.4.1.2 Kaart van Pieter Claeissens de Jongere (1597).....	39
2.4.1.3 Plan van het Spaans fort (begin 17 ^{de} eeuw)	39

2.4.1.4	Kaart van Adriaan (de) Villegas (1629)	41
2.4.1.5	Kaart van Antonius Sanderus (1641)	42
2.4.1.6	De Ferrariskaart (1771-1778)	44
2.4.1.7	Atlas der Buurtwegen (1840)	45
2.4.1.8	Poppkaart (1842-1879).....	46
2.4.1.9	Topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854).....	46
2.4.1.10	Ingekleurde kadasterkaart van Oudenburg (1853)	46
2.4.2	Orthofoto's	47
2.5	Archeologische verwachting en impact op het archeologische bodemarchief	48
2.6	Synthese assessmentrapport	49
2.7	Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek	51
2.8	Samenvatting.....	52
3	Bibliografie.....	54
4	Bijlagen	56
4.1	Lijst met figuren.....	56
4.2	Plannenlijst	59

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam project:	Herbestemming Abdijhoeve (Marktstraat 1, Oudenburg)
Toponiem:	Abdijhoeve
Locatie projectbied:	Oudenburg, Marktstraat 1 (zie fig. 1 en 2)
Kadaster projectgebied:	Oudenburg, afd. 1, sectie B, perceel 383g2 (zie fig. 1)
Bounding box projectgebied (Lambert 72):	ZW-punt: x: 54751; y: 209331 NO-punt: x: 54782; y: 209369
Oppervlakte projectgebied:	totaal: ca. 1355 m ² binnen archeologische zone: ca. 1230 m ² buiten archeologische zone: ca. 125 m ²
Uitvoerder bureauonderzoek:	Stad Oudenburg
Projectcode bureauonderzoek:	2020K297
Erkend archeoloog:	Wouter Dhaeze, OE/ERK/Archeoloog/2016/00113
Termijn bureauonderzoek:	1 december - 9 december 2020
Bewaarplaats archief:	Romeins Archeologisch Museum Oudenburg
Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed:	bureauonderzoek, abdij, abdijhoeve, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd

Figuur 3: Orthofoto met situering van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Juridisch kader en traject

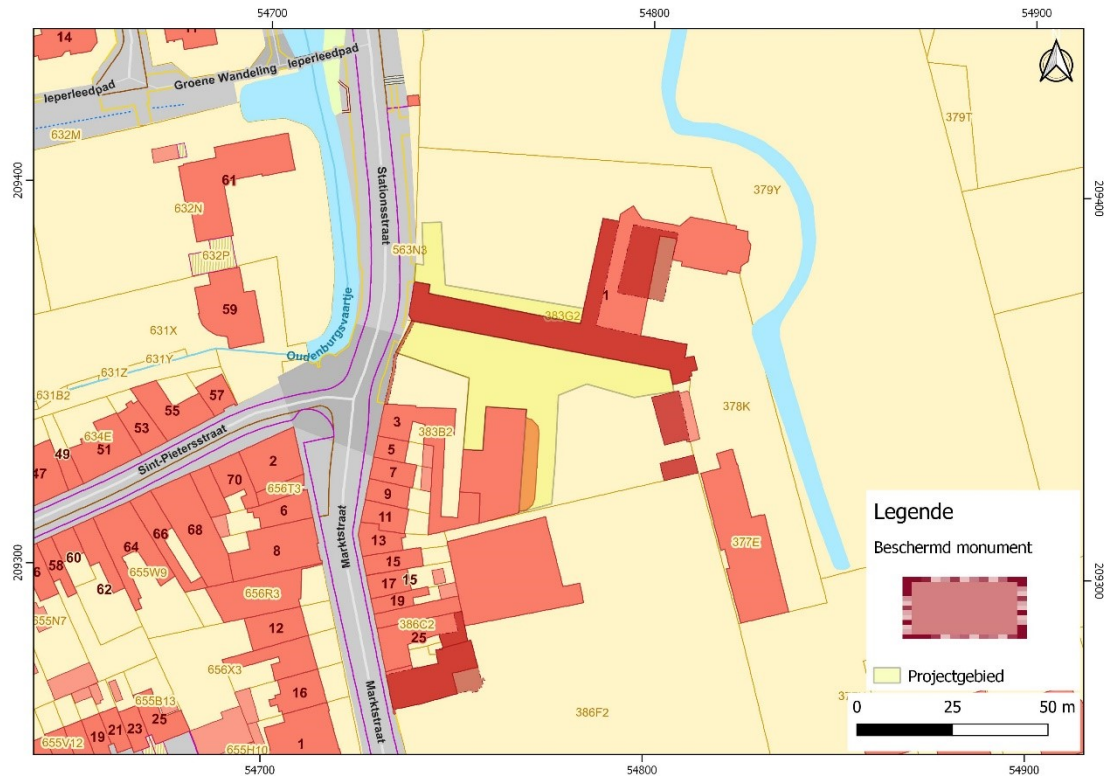
Het stadsbestuur van Oudenburg is bezig met een herbestemmingstraject voor de Abdijhoeve. De eerste onderhouds- en restauratiewerkzaamheden aan de verschillende onderdelen van het complex (toegangspoort, hoeve, wagenstalling en duiventoren) zijn gestart in 2019 en lopen door tot en met 2021. Deze worden gesubsidieerd met acht premies volgens de standaardprocedure. Begin 2020 werd het architectenbureau Felix & Partners (Kemmelbergstraat 2, 8400 Oostende) aangesteld om onder meer de restauratie van het interieur van de hoeve te begeleiden.

Voor een aantal vergunningsplichtige werken moet een archeologienota worden opgesteld. Over een oppervlakte van ca. 1355 m² zullen bodemingrepen plaatsvinden. Deze situeren zich op het binnenplein van de Abdijhoeve, ter hoogte van de veranda van de Sint-Arnolduszaal en op de parking ten noorden van de hoeve. Het grootste deel van ingrepen situeren zich binnen de archeologische zone (Historische Stadskern van Oudenburg) (fig. 4), maar vallen buiten het beschermd monument (Abdijhoeve Sint-Pieters met abtswoning)¹ (fig. 5). De ingrepen overschrijden de grens van 100 m², de limiet die bepaalt of er wel of niet een archeologienota nodig is (fig. 6, fig. 15, fig. 16). Het gaat om de volgende type van ingrepen: (her)aanleg verharding, aanleg nieuwe riolering, de aanleg van twee

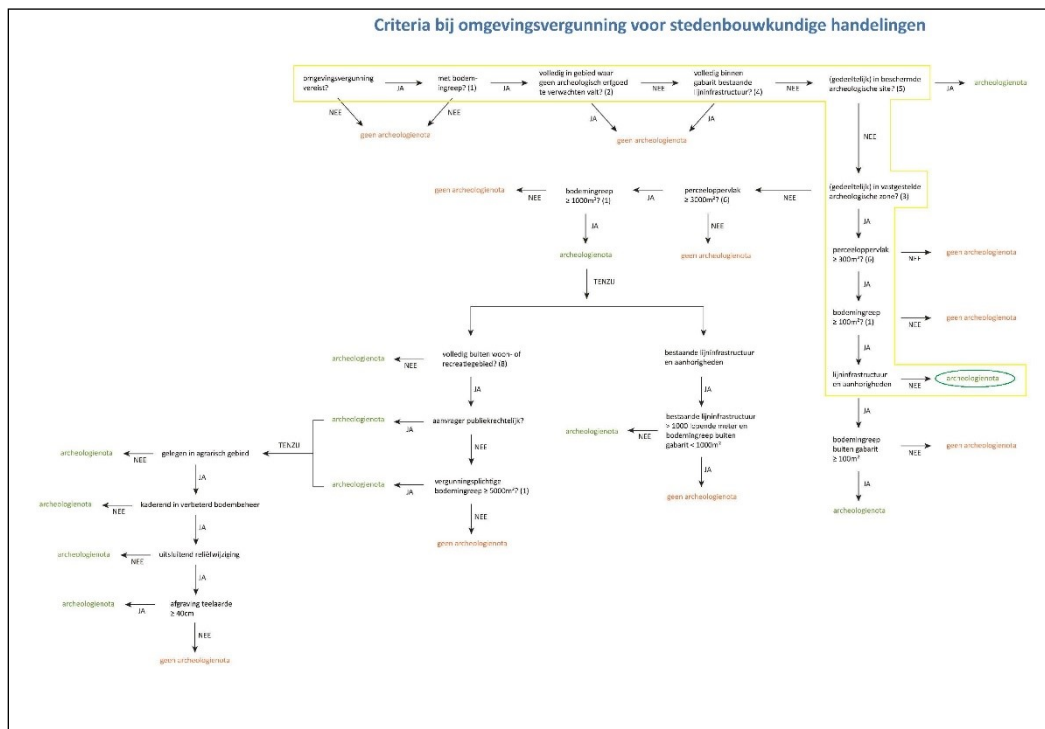
¹ Het abtsgebouw en de abdijhoeve zijn beschermd als monument bij K.B. van 14 november 1975. Sinds 14 september 2009 zijn ze vastgesteld als bouwkundig erfgoed.

[illegible]

² Wij wensen architect Arnout Foncq van Architectenbureau Felix & Partners te bedanken voor het aanleveren van grondplannen en informatie over de geplande ingrepen.

Figuur 5: Kadasterkaart met het projectgebied gesitueerd t.o.v. de afbakening van het beschermde monument 'Abdijhoeve Sint-Pieters met abtswoning' (bron: Geopunt 2020)

Figuur 6: Beslissingsboom met criteria en drempels bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, die bepaalt in welke gevallen een archeologienota nodig is (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed). In het geel: de toepassing van het schema op het project

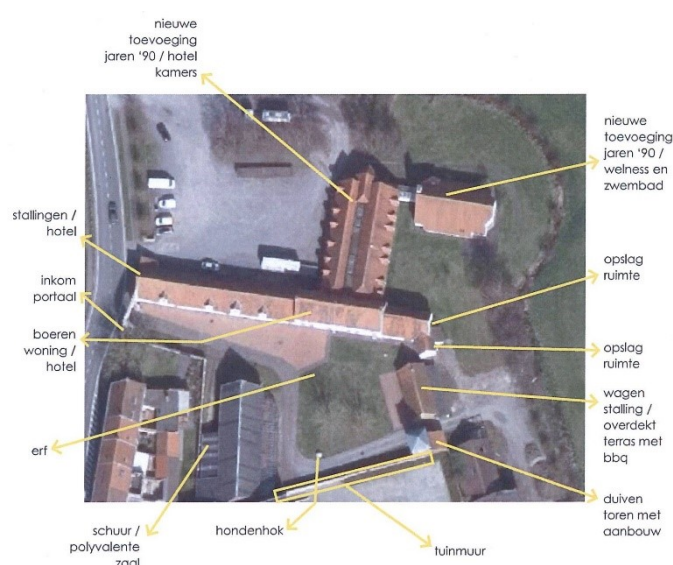
1.2.2 Geplande werken en bodemingrepen

De initiatiefnemer, het Stadsbestuur Oudenburg, gaat over tot een herbestemming van de Abdijhoeve met deels publieke, deels private invulling. Behalve de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden zijn een aantal vergunningsplichtige aanpassingswerken en nieuwbouwwerken nodig. De oude plannen om de noordelijke aanbouwen (hotel, health- en fitnesscentrum) te slopen en te vervangen door een administratief centrum werden opgedoekt wegens te duur. De herbestemming van de Abdijhoeve maakt deel uit van de reconversie van het gehele domein tot één grote culturele en recreatieve hub waarbij de Abdijhoeve weer een eenheid zal vormen met het zuidelijk ervan gelegen complex RAM/Ipso Facto/Abdijtuin.

1.2.2.1 Beschrijving van de huidige staat

Algemeen

In 1988 komt de Abdijhoeve en aanpalende grond in handen van de vennootschap Castellum (later nv Abdijhoeve-Castellum). Deze restaureren en verbouwen vanaf 1989 het complex tot een hostellerie en brengen er een restaurant, hotel en feestzaal in onder. Eerst werd de hoeve (stallingen, woonhuis en berging) gerestaureerd, alsook de noordelijke vleugel en varkensstal haaks op de hoeve (vergunning dd. 24/05/89) (fig. 7). De hoeve bood onder meer plaats aan het restaurant en de keuken, de bouwvolumes haaks op de hoeve werden omgevormd tot logementen. Een paar maanden later werden aangepaste plannen ingediend voor het hotelgedeelte (vergunning dd. 25/10/89). In 1994 werd de grote schuur op het erf (Sint-Arnolduszaal) uitgebreid met een veranda (vergunning dd. 25/08/1994). In 1997 bouwde men een health- en fitnesscentrum aan de oostzijde van het hotel (vergunning dd. 25/08/1994). In 2015 werd de site aangekocht door het stadsbestuur. Vanaf 2019 werd na jaren leegstand en verloedering gestart met de restauratiewerkzaamheden. In 2020 werd het architectenbureau Felix & Partners aangesteld voor de begeleiding van onder meer de restauratie en herbestemming van de hoeve.

Figuur 7: Benaming van de verschillende onderdelen van het complex Abdijhoeve (Beheersplan, p. 41)

Hieronder volgt een overzicht van de locaties waar de werken zullen plaatsvinden, achtereenvolgens Sint-Arnolduszaal, binnenplein en parking.

Sint-Arnolduszaal

De Sint-Arnolduszaal is niet in het beschermingsbesluit opgenomen, maar ligt wel binnen de archeologische zone. Gebouwd na het afbranden van de 19de-eeuwse schuur in 1901. Volgens het kadaster dateert de bouw van 1921 - 1922 maar deze zou eerder van voor WO I dateren. De van oorsprong vroeg 20ste-eeuwse schuur bestond uit een trapeziumvormig volume in baksteen met zadeldak, open dakstoel, vier tegenover elkaar liggende houten poorten, steunberen aan de westelijke zijde en smalle, rechthoekige licht- en verluchtingsgaten. De schuur werd gerenoveerd in 1989 en in 1994-95 werd een veranda toegevoegd. Vandaag wordt de schuur gebruikt als polyvalente zaal.³

Figuur 8: Zicht op de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het oosten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

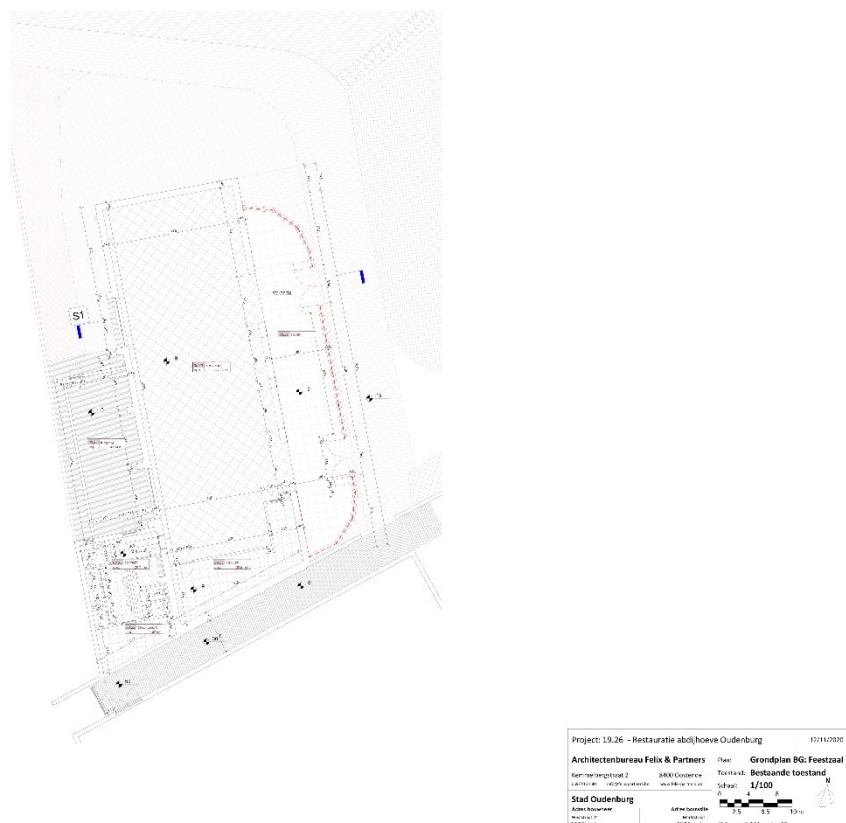

Figuur 9: Zicht op de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het noordwesten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

Figuur 10: Binnenzicht in de veranda van de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het noordwesten (foto: Tine Lauwaert, © Stad Oudenburg, 01/12/2020)

³ Beheersplan, p. 72.

Figuur 11: Grondplan bestaande toestand Sint-Arnolduszaal (bron: Architectenbureau Felix & Partners)

Figuur 12: Zicht op de westelijke helft van het binnenplein. Opname vanuit het westen (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

Figuur 13: Zicht op de oostelijke helft van het binnenplein. Opname vanuit het zuidwesten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

Binnenplein

Het binnenplein is niet in het beschermingsbesluit opgenomen, maar ligt wel binnen de archeologische zone. Historisch, gedeeltelijk verhard erf van rode plavuizen, kasseien en grind, gecombineerd met gras- en boomaanplanting. Het erf is volledig omsloten door enerzijds gebouwen en anderzijds door de tuinmuur, met uitzondering van een kleine opening tussen de duiventoren en de wagenstalling. Het

erf van de Abdijhoeve had voornamelijk een utilitaire functie gezien de wijze van aanplanting en verharding.

Parking

Ten noorden van de Abdijhoeve ligt een met grind verhard parking. De hoeve is afgezoomd met een strook van klinkers met een breedte van 3,2 m.

Figuur 14: Zicht op de parking. Opname vanuit het westen (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

1.2.2.2 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen

Figuur 15: GRB-kaart met voornaamste bodemingrepen binnenin projectgebied (nieuwbouw, riolering, regenwaterputten en verhardingen) (bron: Geopunt 2020)

Figuur 16: Orthofoto met voornaamste bodemingrepen binnenin projectgebied (nieuwbouw, riolering, regenwaterputten en verhardingen) (bron: Geopunt 2020)

Sint-Arnolduszaal

De huidige veranda van 95 m² (fig. 9 en 10) wordt vervangen door een grotere veranda van 140 m². De nieuwe veranda herneemt het oude plan maar breidt uit en omslaat de noordoostelijke hoek van de Sint-Arnolduszaal (fig. 15). Bij deze uitbouw wordt de funderingsplaat van het oude gedeelte behouden en wordt een nieuw stuk funderingsplaat gegoten in de noordelijke helft. Voor de aanleg van deze plaat zal een vergraving plaatsvinden tot een diepte van -40 cm t.o.v. het maaiveld. Voor de aanleg van de buitenmuren van de veranda voorziet men sleuven te graven tot een diepte van -80 cm t.o.v. het maaiveld.

Binnenplein

Op het binnenplein voorziet men met ca. 145 m aan nieuwe DWA en HWA riolen (fig. 18). Deze zullen het regenwater en afwater van de hoeve en de Sint-Arnolduszaal afvoeren naar de straatriolering. De tracés die zorgen voor de afvoer van water van de hoeve lopen ongeveer parallel met de zuidgevel van de hoeve, en zijn er ca. 5 m van verwijderd. Twee nieuwe HWA-leidingen vertrekken van de noordelijke hoeken van de Sint-Arnolduszaal naar een nieuw aan te leggen regenwaterput waar ook de HWA-leiding parallel met de hoeve aansluiting op vindt. De nieuwe rioleringen worden in nieuwe tracés aangelegd. De buizen zullen worden aangelegd op een diepte van -50 tot -100 cm onder het maaiveld. Voor de regenput zal een ca. 3 m diepe put moeten worden gegraven.

De bestaande verharding zal worden heraangelegd met al dan niet dezelfde materialen. Zoals op figuur 18 is af te lezen, zal de rijweg op dezelfde plaats met bestaande kasseien worden heraangelegd. In de westelijke zone van het binnenplein wordt de toegangsweg afgeboord met gras in honinggraat. De bestaande randzone van de hoeve wordt heraangelegd met andere types tegels en klinkers. Men voorziet ook drie plantvakken voor drie parkbomen. De groundbewerking die bij deze ingrepen zal plaatsvinden, beperkt zich tot een diepte van maximaal ca. 40 cm onder het maaiveld.

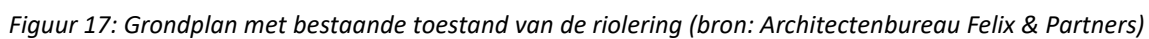
Parking

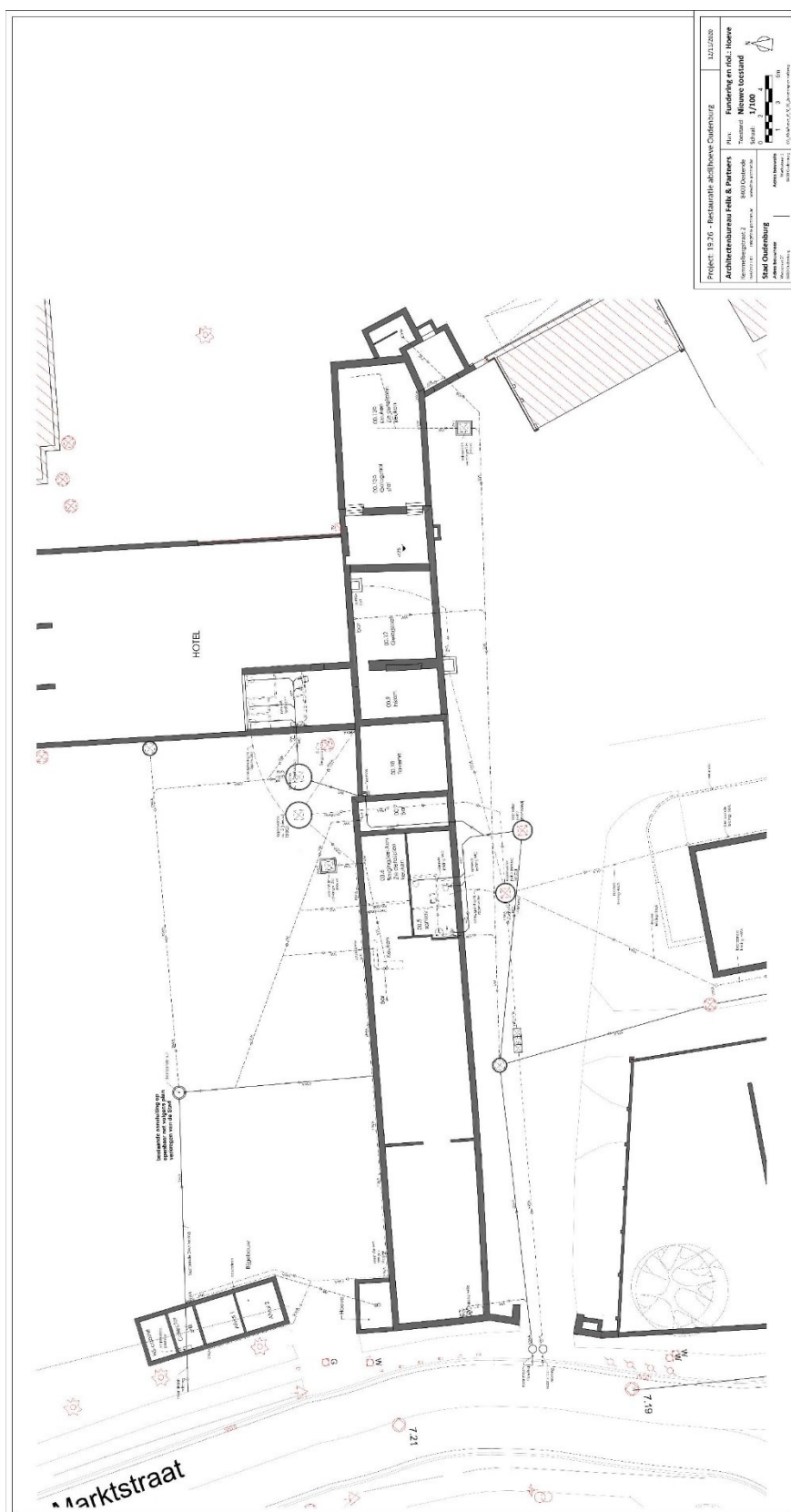
Op de parking zijn er drie types van ingrepen in de bodem voorzien: nieuwbouw, riolering en verharding. Deze bevinden zich aan de randzone van de hoeve en liggen deels binnen de archeologische zone (45%).

Parallel met de Marktstraat wordt een rechthoekige nutsgebouw van 37 m² op funderingsplaat (vergraving tot -40 cm t.o.v. het maaiveld) en sleuven voor buitenmuren (vergraving tot -80 cm t.o.v. het maaiveld) voorzien (fig. 18 en 19).

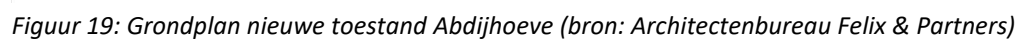
Daarnaast wordt er ca. 55 m aan nieuwe HWA-rioleringen gegraven (aanleg: -50 tot -100 onder het maaiveld), waarvan het water terechtkomt in een nieuw te graven regenwaterput waarvoor men plaatselijk tot een diepte van 3 m moet graven (fig. 18).

De bestaande verharding langs de gevel wordt vervangen door andere klinkers. Ook in de zone rondom het nutsgebouw voorziet men ook een vorm van verharding (fig. 19).

Figuur 18: Grondplan met nieuwe toestand fundering en riolering nutsgebouw in noordwestelijke hoek, hoeve en noordelijke zijde Sint-Arnolduszaal (bron: Architectenbureau Felix & Partners)

1.2.3 Werkwijze en strategie

1.2.3.1 Algemene doelstelling

Deze archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek. Het is de eerste en logische stap van elk vooronderzoek. In deze studie wordt op basis van gekende landschappelijke, historische, bouwhistorische en archeologische data van het projectgebied zelf en haar directe omgeving een inschatting gemaakt van de archeologische waarden en het archeologische potentieel van het projectgebied.

1.2.3.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen worden geformuleerd:

- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Wat leren de historische en bouwhistorische bronnen ons over de archeologische waarden van het projectgebied?
- Welke archeologische resten werden in het projectgebied aangetroffen?
- Wat is het archeologische potentieel van het projectgebied?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

1.2.3.3 Onderzoeksstrategie en –methode, en gebruikte bronnen

In deze studie zullen we ons focussen op de Abdijhoeve, waar van bij het ontstaan van de abdij het neerhof van het kloosterdomein was gelegen. In deze studie is een assessment van het religieuze gedeelte van het complex minder zinvol. Dit zou een aparte studie vergen. Voor een beter chronologisch en ruimtelijk begrip wordt in sommige hoofdstukken wel verwezen naar aspecten die niet met het neerhof te maken hebben.

Voor de bureaustudie werd eerst de bestaande literatuur over het projectgebied en de omgeving doorgenomen. Over de geschiedkundige en bouwhistorische aspecten van de Sint-Pietersabdij is er heel wat literatuur voorhanden. De geschiedenis van de Sint-Pietersabdij werd voor het eerst uitvoerig behandeld in het standaardwerk over de geschiedenis van Oudenburg van Eusèbe Feys en Désiré Van de Casteele (1873). Van recentere datum is de publicatie van Nicolas Huyghebaert (*Abbaye de Saint-Pierre à Oudenburg*) (1960). In 1984 verscheen van de hand van Anselm Hoste een boek en een artikel over de geschiedenis van deze abdij (*De geschiedenis van de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984* (1984a); 'Zeven Eeuwen Abdijgeschiedenis') (1984b)). De recente publicatie n.a.v. de tentoonstelling over het scriptorium en de bibliotheek van de abdij (MEULEMEESTER (red.) 2017) biedt een aantal interessante artikels over geschiedkundige aspecten van de abdij (MEIJNS 2017; TRIO 2017).

Voor beschrijvingen over de nog bewaarde delen van het abdijcomplex (abtsgebouw opgetrokken in 1756) en abdijhoeve hebben we ons gericht tot de *Inventaris van het bouwkundig erfgoed* (CALLAERT & HOOFT 2003, 46-51). Een laatste stand van zaken wordt gegeven door Jeroen Cornilly in *Monumentaal West-Vlaanderen. Beschermde monumenten en landschappen in de provincie West-Vlaanderen* (CORNILLY 2005, 219). Meulemeester behandelde enkele aspecten of gebouwen afzonderlijk: het

abtsgebouw (MEULEMEESTER 1986), de abdijhoeve na het Ancien régime (MEULEMEESTER 2005) en de duiventoren (MEULEMEESTER 2016).

Bepaalde aspecten over de erfgoedwaarde werden geraadpleegd via het Geoportaal Onroerend Erfgoed. Oude foto's werden vooral gevonden op de online fototheek van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium.

Bouwplannen en vergunningen opgemaakt en ingediend n.a.v. de herbestemming van de Abdijhoeve vanaf de jaren 1989 werden opgevraagd bij de Dienst Omgeving van de stad Oudenburg en geconsulteerd via het geoportaal Orbit.

Daarnaast zijn ook historische kaarten en kadasterplannen bestudeerd. Een aantal van deze kaarten en plannen werd geconsulteerd via de webservices van Geopunt.

Voor het opzoeken van reeds gekende archeologische waarnemingen uit de omgeving werd onder meer gebruik gemaakt van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en vervolgens geconfronteerd met de thesisstudie van Yann Hollevoet (1985) en de publicaties in de Cultuurbibliotheek van het RAM. Ook werd volop gebruik gemaakt van de resultaten van het archeologische onderzoek van 2005 t.e.m. 2008.

Gegevens over geologie en bodemkunde zijn geraadpleegd via de webservices van DOV Vlaanderen.

De digitale en sommige analoge onderzoeksdocumenten werden aangemaakt in een GIS-omgeving (Qgis v. 3.6.2).

2 Assessmentrapport

2.1 Landschappelijke beschrijving

2.1.1 Topografische situering

Het projectgebied ligt ten noordoosten van het centrum van Oudenburg (fig. 20). In vogelvlucht ligt ze ca. 300 m van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en eveneens ca. 300 m van de Markt. De zone waarover deze archeologienota handelt, ligt aan het begin van de Marktstraat (nr. 1), ten noorden en ten zuiden van de hoeve van het historische beschermd complex Abdijhoeve. Het projectgebied ligt op perceel 383g2 van afdeling 1, sectie B in Oudenburg.

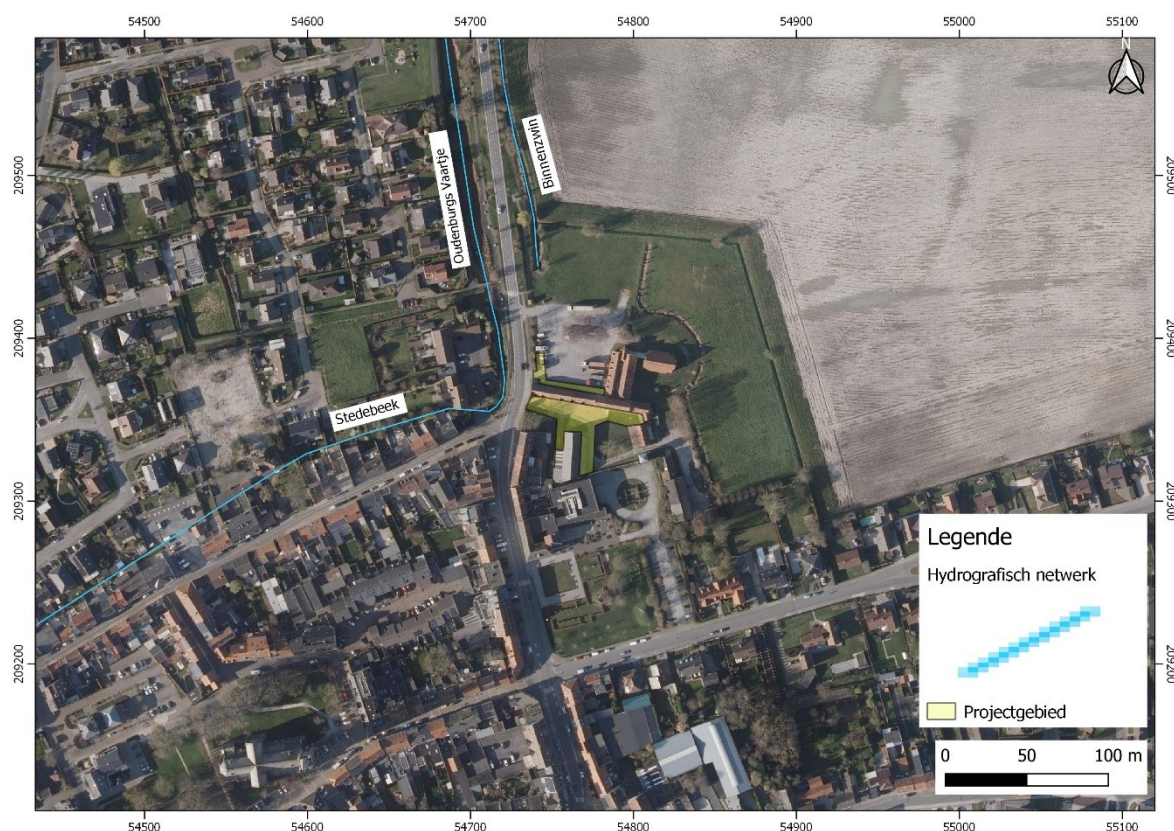
De huidige hoogte van het loopoppervlak van het projectgebied schommelt rond de 5m TAW. De hoeve ligt pal op de 5m-hoogtelijn en ligt daardoor op de rand van de dekrandug (fig. 20).

Figuur 20: Topografische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

2.1.2 Hydrografische situering

Het projectgebied ligt vlakbij de grens van twee hoofdbekken, het IJzerbekken en het Bekken van de Brugse Polders. Het Oudenburgs Vaartje, ten westen van het projectgebied, maakt nog net deel uit van het IJzerbekken (fig. 21). Het Oudenburgs Vaartje loost tegenwoordig haar water in het Kanaal Plassendale-Nieuwpoort. Het Oudenburgs Vaartje werd gegraven in de late middeleeuwen toen Oudenburg een voorname lakenstad was om een verbinding te creëren met de Ieperleet. Alleen de ingedijkte benedenloop, gelegen aan de westkant van de Stationsstraat, vanaf de Abdijhoeve tot aan de monding in het kanaal van Plassendale is bewaard gebleven. Ter hoogte van de Abdijhoeve maakt het Oudenburgs Vaartje aansluiting op de Stedebeek, die omstreeks 1127 werd gegraven en het vierkante tracé van het Romeinse *castellum* volgde. Het projectgebied ligt niet enkel aan het aansluitingspunt van de Stedebeek met het Oudenburgs Vaartje, maar ook aan het beginpunt van het Binnezwin, een beek die deel uitmaakt van het hoofdbekken van de Brugse Polders en het deelbekken van de Nieuwe Polder van Blankenberge.

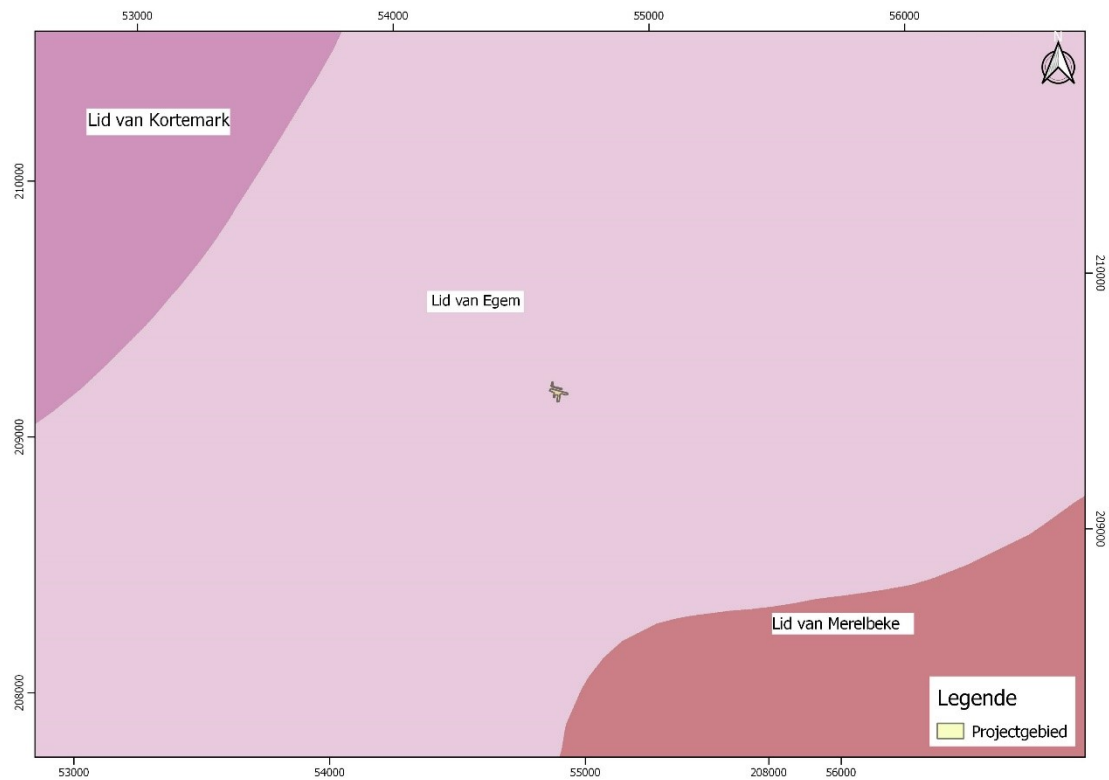

Figuur 21: Hydrografische kaart met aanduiding van de voornaamste waterlopen (bron: Geopunt 2020)

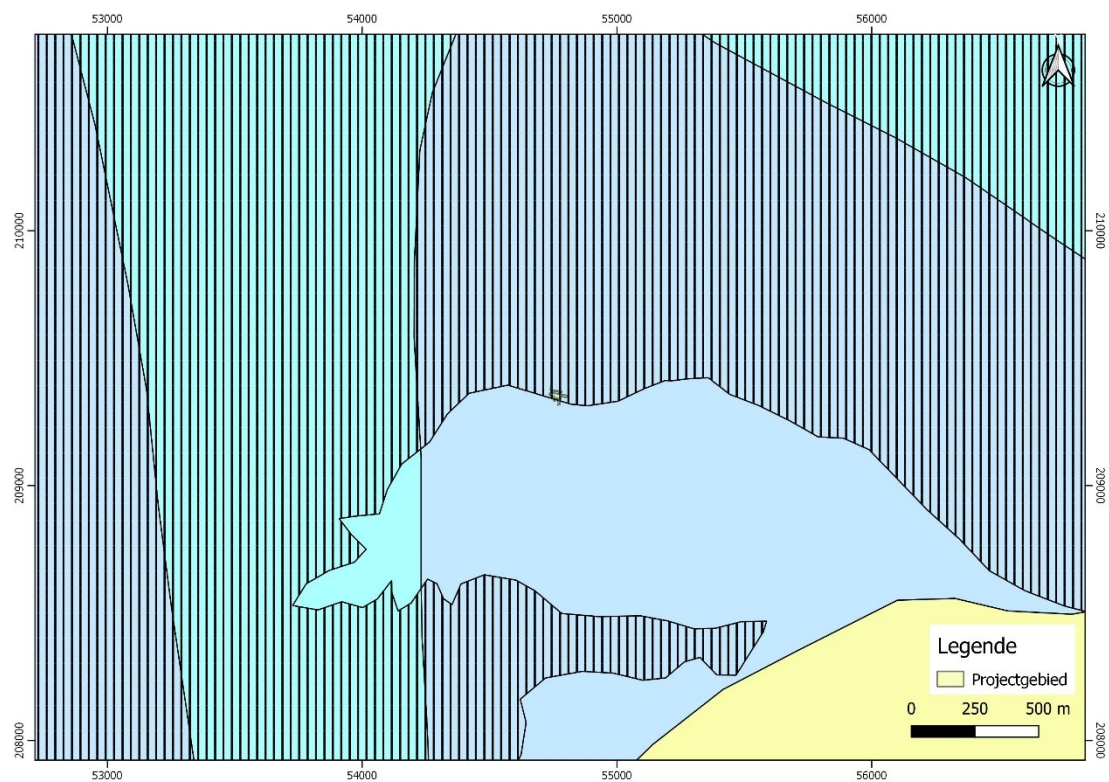
2.1.3 Geologische situering

De tertiaire ondergrond van het terrein bestaat uit grijsgroene zanden van het Lid van Egem (TtEg) (fig. 22). Dit Lid, dat deel uitmaakt van de Formatie van Tielt, bestaat behalve zeer fijn zand ook uit kleilagen, zandsteenbanken, en is glauconiet- en glimmerhoudend. Ter hoogte van het projectgebied komen deze afzettingen voor op een diepte van -7 tot -12 m TAW. Dit betekent dat ze tijdens de geplande werken nooit zullen worden aangesneden.

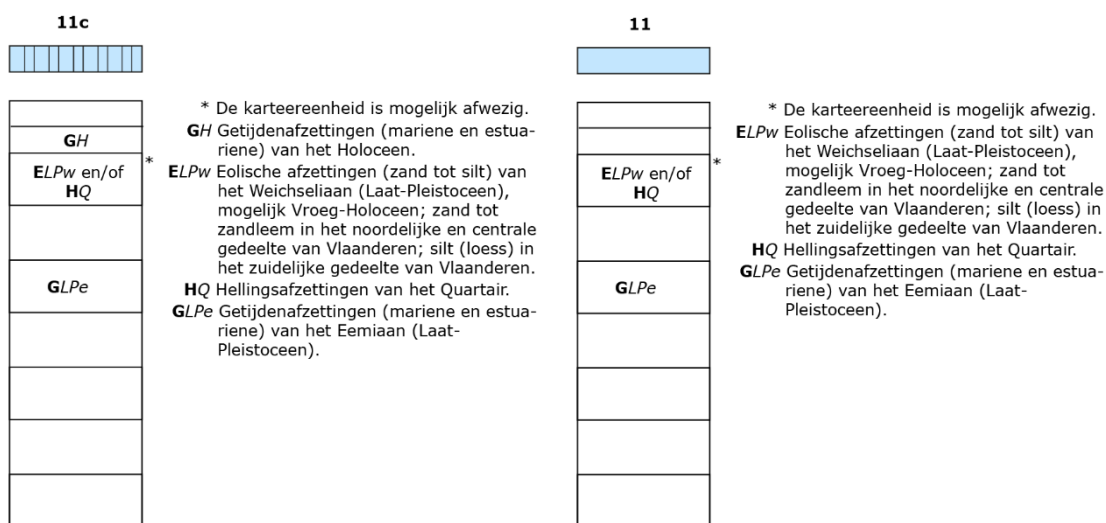
Volgens de quartairgeologische kaart wordt het projectgebied en de ruimere omgeving gekenmerkt door profieltypes 11c en 11 (fig. 23 en 24). Profieltype 11c betreffen hoofdzakelijk holocene getijdenafzettingen boven eolische afzettingen van het laat-pleistoceen. Profieltype 11 zijn eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-pleistoceen). Deze laatste is de bekende oost-west gerichte dekzandrug, die op haar beurt een zijtak vormt van de dekzandrug Gistel-Brugge-Maldegem-Stekene. Deze dekzandrug vormde zich tijdens het Weichseliaan, meer bepaald op het einde van de Weichselijstijd, toen aanhoudende noordoostenwinden landduinruggen opbliezen (eolische afzettingen). Op het terrein is goed te zien dat de Abdijhoeve zich langs de rand van deze verhevenheid bevindt. Het projectgebied ligt volop in profieltype 11c, waardoor deze zone geregeld te maken heeft gehad met watergerelateerde erosie (zoals de erosieve werking van stormvloed) en zullen er dus, zoals de kaart aangeeft, ook afzettingen van mariene klei zijn geweest (zie ook hoofdstuk over de bodemkundige beschrijving: 2.1.4).

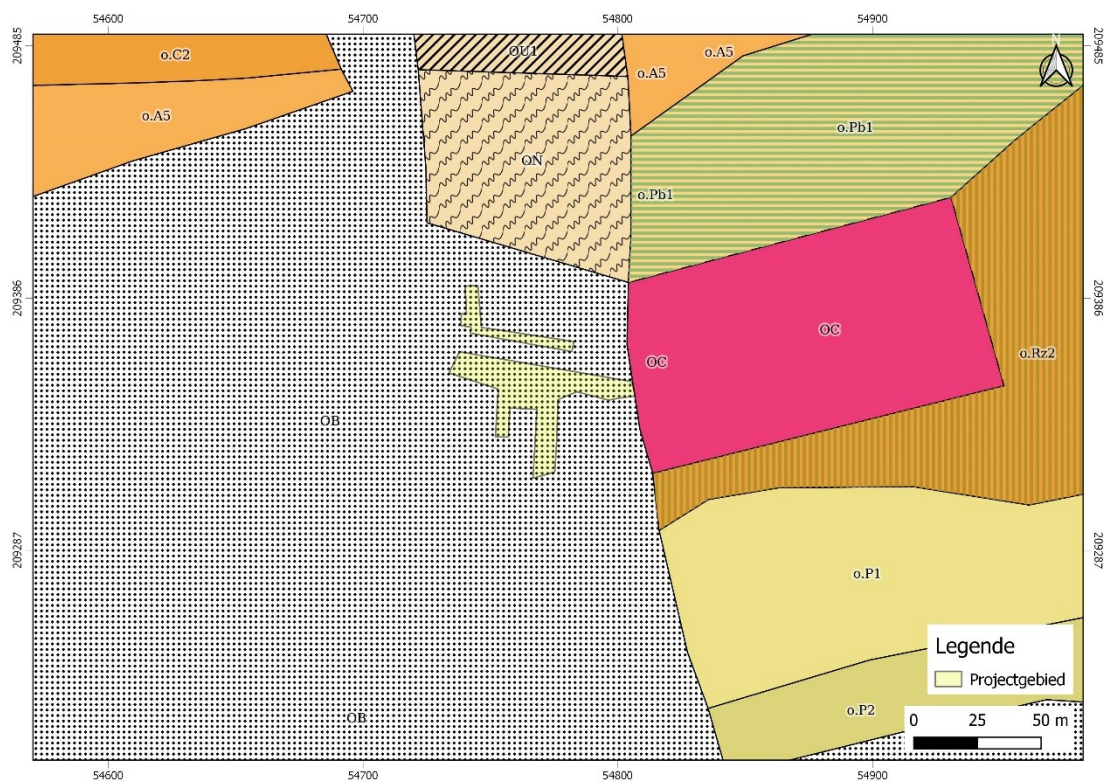
Figuur 22: Tertiair geologische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

Figuur 23: Quartairgeologische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

Figuur 24: Quartairgeologische sequenties ter hoogte van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

Figuur 25: Uittreksel uit de bodemkaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

2.1.4 Bodemkundige beschrijving

Het projectgebied ligt volledig in bebouwde zone (OB) (fig. 25).

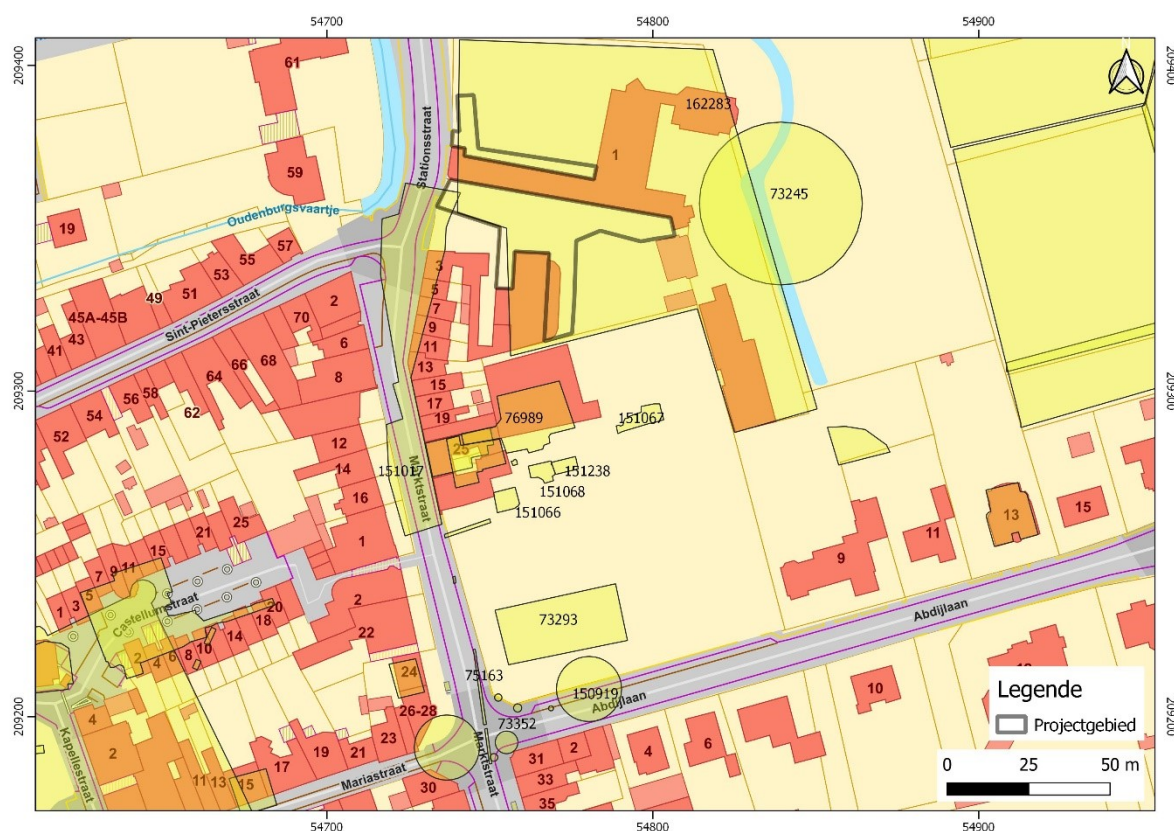
Op diepere niveaus moet men ook rekening houden met de bodemseries o.Pb1 en o.Rz2. De bodemserie o.Pb1 is een kleiige horizon, die opgebouwd is uit gebroken poldermateriaal (zwarte klei) op pleistoceen zand. Het zijn oorspronkelijk zandige pleistocene gronden die, bij zeer hoge vloed,...

oppervlakkig vermengd werden met enige mariene klei. Ze komen voor op gemiddeld 4 m TAW. Ze hebben een ongunstige waterhuishouding, zowel wateroverlast (winter) als uitdroging (zomer) (bron: Geopunt 2020). De onderverdeling P1 bestaat uit gebroken zand op een diepte tussen 20 en 50 cm rustend op pleistoceen (VAN RANST & SYS 2000, 61-64).

De bodemserie o.Rz2 maakt deel uit van de Randgronden. Ze bestaan uit een laag 'gebroken grond', die rust op polderafzettingen. Deze gronden zijn ideaal als weiland (bron: Geopunt 2020).

2.2 Archeologische beschrijving

In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied vonden archeologische vaststellingen plaats. We bespreken enkel de vaststellingen in en rondom het neerhofgedeelte van de abdij⁴.

Figuur 26: Locaties uit de Centrale Archeologische Inventaris (bron: CAI 2020)

⁴ In het kloostergedeelte werden de funderingsresten van de Sint-Pieterskerk en wat Romeinse vondsten aangetroffen (CAI locatie 73293; DEVLIEGHER 1958; Id. 1984), menselijke resten toebehorend aan het kerkhof van de Sint-Pietersabdij, aangetroffen nabij de hoek Abdijlaan-Marktstraat (CAI locaties 150919 en 73352; HOLLEVOET 1985, 370-373 = dossier 250), en naar aanleiding van de uitbreiding en renovatie van het museum en de bouw van een nieuwe cultuurzaal werden in 2006, 2007 en 2008 delen van de pandgang en muurresten van de 18de-eeuwse uitbouw van het abtsgebouw gedocumenteerd (CAI locaties 151066, 151068 en 151238).

CAI locatie 162283⁵: laatmiddeleeuwse sporen n.a.v. graven zwembad en whirlpool health- en fitnesscentrum (voorjaar 1998)

Tijdens de graafwerken voor de constructie van de ondergrondse ruimtes voor het health- en fitnesscentrum werden laatmiddeleeuwse sporen, waaronder vermoedelijk een gracht en kuilen, aangesneden (HOLLEVOET 2001, 77). Deze sporen werden in de profielen van de bouwput ingetekend (Archief dossiers Yann Hollevoet 1e trimester 1998). Door een gebrek aan middelen konden deze niet verder worden onderzocht.

CAI locatie 73245: menselijke resten in de Lindebijk (ca. 1870)

Volgens Gysseling trof men tijdens het scheuren van de Lindebijk omstreeks 1870 heel wat 'doodsbeenderen' aan (GYSELING 1950, 151, Glossarium nr. 321). Gysseling linkte deze menselijke resten met de abdijkerkhof, die tweemaal in oude teksten wordt vermeld, in de *Vita Arnulfi* (eerste redactie in 1114) en in een Charter uit 1195. Omdat deze begraafplaats enkel maar in 12de -eeuwse bronnen wordt vermeld, is het volgens Hollevoet mogelijk dat deze begraafplaats slechts tijdelijk in gebruik was en kort na het begin van de 13de eeuw in de vergetelheid is geraakt (HOLLEVOET 1985, Dossiers 1, 56). De 'jongere' begraafplaats bevond zich ten zuiden van de Sint-Pieterskerk.

CAI locatie 151017: gedempte gracht van Spaans fort en Romeinse kuil (1984)

Tijdens wegeniswerken ter hoogte van de Marktstraat in 1984 werd een gedempte gracht aangetroffen. De opgravers brachten deze gracht in verband met het Spaanse fort (HILLEWAERT & HOLLEVOET 1994, 279). Tijdens dezelfde werkzaamheden werd ter hoogte van de Marktstraat 21 een kuil met Romeinse vondsten uit de 2de - 3de eeuw na Chr. aangetroffen (HILLEWAERT & HOLLEVOET 1994, 279).

CAI locatie 76989: archeologische resten binnenin het oude neerhof (2005)

Naar aanleiding van de uitbreiding en renovatie van het museum (RAM) en de bouw van een nieuw cultuurcomplex pal binnenin het oude abtisdomein (ipso facto) dienden zich voorafgaande archeologische onderzoeken aan. Een eerste deel werd onderzocht in de zomer van 2005 (VANDEVELDE 2005; Id. 2006). Na een tussenperiode werden in het najaar van 2006 nog eens twee zones en in 2007 drie zones opgegraven. In december 2008 volgde ten slotte een klein onderzoek tijdens het opnieuw uitgraven van één van de opgravingssteuven uit 2007 (DHAEZE & DEWILDE 2008). Wij bespreken hier enkel het onderzoek dat in het oude neerhofgedeelte lag.

In de opgravingsput van 2005, ten noordoosten van het abtsgebouw (CAI locatie 76989), werden geen sporen van bewoning of bebouwing aangetroffen ouder dan de 19de eeuw⁶. Dit is in overeenstemming met de historische realiteit. Wanneer deze opgravingszone wordt geprojecteerd op de historische

⁵ De polygoon van CAI locatie 162283 geeft in de CAI een veel te ruim gebied aan. I.p.v. de vroegere afbakening van nv Castellum-Abdijhoeve aan te duiden, zou de polygoon enkel het nieuwbouwgedeelte van 1997 mogen omvatten (health- en fitnesscentrum).

⁶ Het betreffen 19de- en 20ste-eeuwse muurresten, citernes, gootjes, een cirkelvormige bakstenen waterput, paalgaten en een kasseien koertje.

figuratieve kaarten, dan ligt de opgravingput ter hoogte van de zuidelijke helft van het neerhof. Ook nog andere elementen werden uit het archeologische onderzoek gepuurd. De bodemprofielen toonden aan dat de moederbodem sterk afhelde in noordelijke richting. Een aantal kleilagen uit de 12de of 13de eeuw zijn te interpreteren als ophogingslagen om het terrein te nivelleren en het grondwater tegen te gaan. Op de site werd voorts een duidelijke afgelijnde puinlaag met 17de/18de-eeuws schervenmateriaal vastgesteld, dat wellicht te koppelen is aan de afbraak van de abdij aan het einde van de 18de eeuw (fig. 27). Sporen of scherven uit de Romeinse periode zijn niet aangetroffen, maar aangezien, op enkele proefputten na, nergens tot op de moederbodem moest worden afgegraven, mogen hier geen conclusies aan worden gekoppeld.

Figuur 27: Profielfoto van de opgravingen van 2005 met puinlaag die in verband is te brengen met afbraak van de abdij rond 1800 (Vandeveld 2005)

2.3 Bouwgeschiedenis en bouwkundig erfgoed

De algemene geschiedenis van de abdij van Oudenburg is relatief goed gekend ⁷, haar bouwgeschiedenis en de evolutie van haar gebouwenbestand daarentegen veel minder. Dit komt ten dele doordat de abdij werd gesupprimeerd in 1798, waarna het grotendeels werd ontmanteld. Om zich een beeld te vormen van het verdwenen en nog bestaand gebouwenbestand, en haar evolutie, moeten daarom, naast de historische teksten en de studie van het gebouwenpatrimonium, ook andere bronnen worden aangesproken, zoals archeologie en historische cartografie, hulpbronnen die vooral in andere hoofdstukken van het assessment aan bod komen.

⁷ Voor een overzicht van de literatuur, zie hoofdstuk 1.2.3.3. Voor een overzicht van de bronnenoverlevering, zie TRIO 2017, 31-36.

In dit hoofdstuk bespreken we de bouwgeschiedenis van de abdij en haar bestaand en verdwenen patrimonium. Ook de periode kort voor de stichting van de abdij en na het definitief opdoeken van de abdij in 1797 komen aan bod. In het eerste luik geven we een overzicht van wat er gekend is uit de historische teksten en archivalische bronnen⁸. In het tweede luik focussen we ons op de gebouwen zelf. Daarbij worden enkel de gebouwen behandeld van het neerhof, de eigenlijke kloostergebouwen worden niet besproken.

2.3.1 Beknopte bouwgeschiedenis overgeleverd uit historische teksten en archivalische bronnen. Een chronologisch overzicht

Een kerk in lekenhanden en uitgebaat door kanunniken (tweede helft 11de eeuw)

- Tussen 1056 en 1070 werd een kerk in steen opgetrokken, de Sint-Pieterskerk. Over de bouw ervan en de mirakelen die ermee verband hielden, zijn we ingelicht door het *Tractatus de ecclesia sancti Petri Aldenburgensis*. Resten ervan werden tijdens de archeologische opgravingen van 1957 aangetroffen. Deze kerk werd bediend door kanunniken (MEIJNS 1917, 17). Het is pas later dat er monniken kwamen.

De jaren van de stichting en de steile opgang (eind 11de eeuw - 12de eeuw)

- De Sint-Pietersabdij werd op het einde van de 11de eeuw gesticht. De meningen over de exacte stichtingsdatum en wie de eerste abt was, lopen uiteen⁹.
- De Sint-Pieterskerk wordt in 1090 door Cono I van Eine, heer van Oudenburg, en zijn echtgenote Hazecca geschonken aan Arnold om er een abdij op te richten. De bidplaats was tot dan toe in eigendom van de graaf van Vlaanderen, maar had ze in leen gegeven aan Cono (HOSTE 1984a, 41¹⁰).
- Het is pas met abt Hariulf (traditioneel beschouwd als de derde abt; 1105/1119-1141) dat de abdij aan daadkracht wint. Vanaf abt Hariulf tot het einde van de 12de eeuw konden grote stukken land worden verworven, onder meer gronden van de graven van Vlaanderen (HOSTE 1984a, 105; TRIO 2017, 40). Uit enkele repartitielijsten die vanuit het kerkelijke en wereldlijke gezag werden opgesteld, kunnen we afleiden dat de Sint-Pietersabdij tijdens de late middeleeuwen een middelmatig rijke abdij was binnen het graafschap Vlaanderen (TRIO 2017, 40-41).

Een bestendige groei (12de - 1579)

⁸ Voor de datering van de abbiaten tussen Hariulf en Rafael de Mercatel hebben we gekozen om de vernieuwde en aangepaste lijst van Paul Trio te gebruiken (TRIO 2017, 42: bijlage 1). Deze wijkt af van deze die in onder meer de publicaties van E. Feys en D. Van de Casteele, N. Huyghebaert, en A. Hoste worden gebruikt.

⁹ Voor een overzicht van publicaties die de ontstaansgeschiedenis behandelen, zie TRIO 2017, 43, noot 1. Het artikel van MEIJNS (2017) geeft ook een goed overzicht over de ontstaansgeschiedenis van de abdij (t.e.m. haar derde abt Hariulf).

¹⁰ Zie MEIJNS 2017, 12 voor de achtergrond en beweegredenen van deze overdracht.

- Over de uitbouw van de abdij in de 12de eeuw en opeenvolgende aanpassingen of bouwcampagnes in de loop van de 13de t.e.m. de 15de eeuw weten we bijzonder weinig. We vangen maar enkele flarden van informatie op in de historische bronnen. Er zijn alleen maar meldingen over het (her)bouwen van kloostergebouwen; over het neerhof zijn er geen sporen in de historische bronnen.
- In het jaar 1578 moeten de monniken, door de nakende dreiging van Gentse calvinisten, de abdij verlaten. Een deel van monniken trekt zich terug in Brugge, een ander deel zoekt zijn heil in het buitenland. Volgens de geschiedkundige Franciscus de Bar († 1606) werd de Sint Pietersabdij op 10 juni 1579 totaal verwoest en in brand gestoken (HUYGHEBAERT 1960, 73, noot 14). E. Feys en D. Van de Castele plaatsten het evenement in de maand juli (I, 399).

Een Spaans fort (1584/1585 - 1610)

- In 1584-1585 bouwt het Spaanse gezag op de resten van de abdij een fort. Na een grondige verbouwing in 1591, blijft het in gebruik tot 1610.

Periode van wederopbouw en korte heropbloei (1610 - 1662)

- Abt Jan Bourier († 1616) start rond het jaar 1610 met de heropbouw van de abdij.
- Onder abt Jan-Maximiliaan d'Enghien (1616-1662) vond de grootschalige heropbouw van de abdij en het neerhof plaats. Deze heropbouw was afgerond in 1628-1630 (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, I, 404). Van enkele van de nieuw opgerichte gebouwen, die niet meer bewaard zijn gebleven, is volgens Feys & Van de Castele de bouwdatum gekend: de noordelijke toegangspoort van de abdij (1626), de grote schuur langs de Marktstraat (1628) en de oude brouwerij (1630) (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, I, 404). Deze heropbouw is weergegeven op de kaart van Antonius Sanderus (1641) (zie hoofdstuk 2.4.1.5).

Een abdij in verval (ca. tweede helft 17de eeuw - 18de eeuw)

- De kostprijs van de heropbouw onder abt Jan-Maximiliaan d'Enghien en de plunderingen in 1646 zorgden ervoor dat d'Enghien de abdij op zijn sterfbed met een kleine schuldenberg achterliet. Deze schuldenberg zou de komende decennia enkel en alleen nog maar toenemen ten gevolge van wanbeleid, druk van schuldeisers, oorlogen, processen, terugloop van het aantal monniken ...
- Pas na 75 moeilijke en moeizame jaren, met een abdij die in de jaren 1710-1730 aan de rand van de afgrond bengelde, slaagt abt Maur Eloy (1739-1760) erin het tij wat te doen keren. Hij laat na de vrede van Aken (1748) het klooster herstellen, met onder meer het oprichten van een nieuw abtskwartier (HUYGHEBAERT 1960, 82).
- De voorlaatste abt, Petrus Coudelier (1773-1788), laat nog heel wat reparatiewerken doorvoeren en zelfs een nieuwe vleugel bouwen. Dit was blijkbaar hoog nodig want het gebouwenbestand was in een vervallen staat (HUYGHEBAERT 1960, 83).

Periode van de Franse Revolutie en na het Ancien Régime

- De Sint-Pietersabdij wordt gesupprimeerd op 16 februari 1797.
- Een goed jaar later, op 12 maart 1798, werden de abdijgebouwen als nationaal goed verkocht. Op het abtskwartier en de gebouwen op het neerhof na, werd alles gesloopt.
- Aan het begin van de 19de eeuw was het abtsgebouw in eigendom van de familie Belleruche. Vanaf 1859 komt het in bezit van notaris en burgemeester Henri Bousson, die de terreinen ten zuiden en oosten van het abtsgebouw in gebruik neemt voor de kweek van fruit, laurier en groenten. Vanaf 1887 komt het in handen van de familie Gennevoise, in 1929 in handen van Carlos van Eygen, die de teelt van laurier zal voortzetten. De naam Van Eygen werd later vereeuwigd in de naam van het cultuurcomplex op zijn vroegere domein, 'ipso facto' (CASTELEYN 2016, 10-13).
- Omstreeks 1852 veranderde de abdijhoeve van eigenaar. In 1852 werd de onbebouwde ruimte tussen de stallen en de rest van de noordelijke vleugel dichtgemaakt (MEULEMEESTER 2005, 250).
- In 1856 kwam de abdijhoeve in handen van de familie Breydel terecht. Zij bleven het in bezit houden tot in 1986 (MEULEMEESTER 2005, 249 en 251).
- De eigenaars van de abdijhoeve Alphonse-Joseph Breydel (1842-1913) - Louise-Marie Poelkin (1851-1912) bouwen aan de noordzijde een ruime varkensstal (MEULEMEESTER 2005, 251).
- In 1901 brandt de grote schuur aan straatzijde af. Een nieuw exemplaar wordt even voor WO I, meer centraal op het erf, gebouwd (MEULEMEESTER 2005, 251-252).
- Vanaf 1947 t.e.m. 1986 werd de abdijhoeve uitgebaat door Marcel Pollet (1914-1996) en Martha Vermeersch. Marcel Pollet was al in 1937 in de hoeve komen wonen (MEULEMEESTER 2005, 252).
- In 1986 komt het geheel in bezit van Gilbert Mortier en Anny Goethals. Deze verkopen in 1988 het gebouwencomplex met wat aanpalende grond aan de nv Abdijhoeve-Castellum.
- De nv Abdijhoeve-Castellum restaureert vanaf 1989 de voormalige boerderij en aanpalende gebouwen en bouwt het complex om tot een hostellerie met restaurant, feestzaal, hotel en health- en fitnesscentrum.
- Op 23 december 2014 beslist het schepencollege om over te gaan tot de aankoop van de abdijhoeve en haar omgeving. Begin februari 2015 volgt de goedkeuring in de gemeenteraad.

2.3.2 Korte beschrijving van de nog bestaande abdijgebouwen en de subrecente (verdwenen) gebouwen van het neerhof

- **Poort** (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; Beheersplan, 51-52). Bakstenen korfboogpoort, die volgens het op de poort geleverde jaartal uit 1671 dateert. Centraal boven de poortdoorgang bevindt zich een rondbogige beeldnis met een beeld van Maria met kind. De poort is bekroond met kantelen. De poort is aan binnenhofzijde gestut door versneden steunberen. Witgekalkt met zichtbaar gelaten poort- en beeldnisomlijsting. Links aanrazing met stallen, rechts uitlopend op een met identieke kantelen bekroond muurtje naar aangrenzende bebouwing. Doorgang met segmentboog aan de linkerzijde van de poort. Aan de binnenzijde, rechterkant, bevindt zich ook een eenvoudige latrine, die dateert van vóór WO II.

Figuur 28: De poort van de abdijhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059906)

Figuur 29: Stalling van de langgevelhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059908)

Figuur 30: Stalling van de langgevelhoeve, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

- **Stalling** (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; Beheersplan, 54-56). Gebouw dat volgens de traditie teruggaat tot de 17de -eeuwse herbouw onder het abbatiaat van Jan Bourier, Jan-Maximiliaan d'Enghien of Karel Gheleyns. Overkragend pannenzadeldak met nok loodrecht op straat. Stalling van één bouwlaag met aan voor- en achterzijde twee steekboogvormige staldeuren en vier kleine segmentvormige stalvensters, uiterst rechts rechthoekig beluikt venster behorende tot het boerenhuis. De vier tweelichtvensters die oorspronkelijk aan de

voorzijde van het gebouw zaten, werden eind de jaren 1930 gedicht. Vier dakkapellen met piramidevormige bekroning. Vandaag zijn de vier openingen van de dakkapellen voorzien van vensters in glas. Vroeger, vóór de herbestemming vanaf 1989, waren dit houten luiken. De stallen zijn witgekalkt en onderaan voorzien van een zwarte band pek. De stalling is aan haar noordwestelijke hoek voorzien van een jongere baksteken aanbouw met lessenaarsdak. Het bouwhistorisch onderzoek verricht voor het beheersplan onderschrijft een 17de-eeuwse constructie voor de stalling.

- Woonhuis (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; Beheersplan, 57-59). De oostzijde gaat terug tot de 17de eeuw, de westelijke helft is een 19de-eeuwse toevoeging. Woonhuis van twee bouwlagen met overkragend pannenzadeldak met nok loodrecht op straat. Westzijde met rechthoekige beluikte vensters, T-ramen met tweeledig bovenlicht; licht steekboogvormige deur met tweeledig bovenlicht; vierkante vensters op eerste verdieping. Oostzijde met op gelijkvloerse verdieping vierkante beluikte vensters met diefijzers, T-ramen; rechthoekige deuropening (die toegemetsd is). De luiken zijn vandaag weggehaald. Het woonhuis is witgekalkt en onderaan voorzien van een zwarte band pek.

Vandaag vormen de stallen, woonhuis en de berging aan het oostelijke uiteinde (infra) één geheel. Vroeger was dit anders. Het is pas in 1852 dat deze karakteristieke lange constructie ontstond met het dichtmaken van de onbebouwde ruimte tussen de stallen en het oorspronkelijke woonhuis en de brouwerij.

Figuur 31: Woonhuis, berging en wagenhuis van de langgevelhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059905)

Figuur 32: Woonhuis, berging en wagenhuis van de langgevelhoeve, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, opname 16/01/2018)

- Berging in het oostelijke deel van de langgevelhoeve (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; Beheersplan, 60-63). Berging onder zadeldak met rechts aandak, rechthoekig venster en steekboogvormige poortomlijsting. We weten dat rond het midden van de 19de eeuw, een gedeelte van de langgevelhoeve als brouwerij was ingericht (MEULEMEESTER 2005, 413).
- Wagenhuis (CALLAERT & HOOFT 2003, 48). Kleine wagenschuur die schuin geplaatst is t.o.v. langgevelbouw. Volgens de cartografische bronnen klimt deze constructie, alsook de wagenschuur (infra), minstens tot het begin van de 19de eeuw (zie hoofdstuk 2.4.1.7).
- Wagenschuur (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; Beheersplan, 69-71). Wagenschuur onder zadeldak (nok parallel aan de straat).

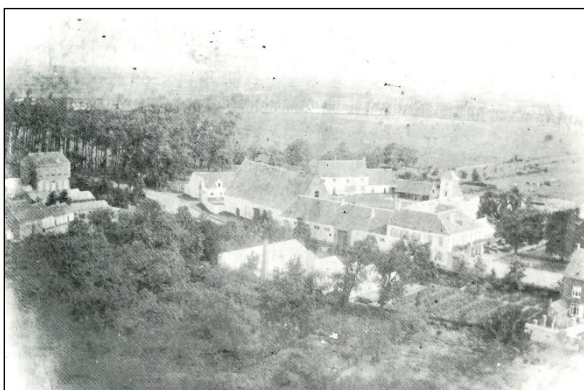

Figuur 33: Wagenschuur, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)

Figuur 34: Duiventoren, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), 1944 cliché B059907)

- Duiventoren (CALLAERT & HOOFT 2003, 48; MEULEMEESTER 2016, passim; Beheersplan, 64-66). Bakstenen constructie met een vierkant grondplan en drie bouwlagen, bovenaan voorzien van een overkragende tentdak rustend op modillons. De dakbedekking rust op een open houten dakgestoelte. De duiventoren is vandaag aan twee zijden witgekalkt met onderaan een zwart gepekte plint. Het tentdak is niet origineel. Vandaag ligt er een bedekking van kunststof op, die er na WO II op werd gelegd. Voordien was het tentdak voorzien van schalies. Ook de vorm van het dak evolueerde in de tijd. Op de kaart van Sanderus is de duiventoren afgebeeld met een zadeldak (zie fig. 43), de huidige dakconstructie is piramidaal van vorm. Aan de westzijde bevinden zich twee deuren. Oorspronkelijk was de westzijde ook voorzien een tweelichtvenster (biforium), dat naderhand is dichtgemetst. Tijdens WO II werden bovenaan de toren aan alle zijde rechthoekige inspringende schietgaten gekapt. Deze waren bedoeld als schietgaten voor machinegeweren. De duiventoren zou op vormtypologische gronden niet opklimmen tot de 15de eeuw zoals vroeger werd gedacht (CALLAERT & HOOFT 2003, 49; MEULEMEESTER 2016, 58) maar eerder uit de 18de eeuw stammen.
De aanbouw ten oosten van de duiventoren is jonger en dateert wellicht uit de 19de eeuw (zie hoofdstuk 2.4.1.7).
- Muur tussen de abdijhoeve en de huidige abdijtuin (MEULEMEESTER 2005, 48-49; Id. 2016, 59). Iets na de helft van de 19de eeuw, bij de opsplitsing van het domein of zelfs wat later, werd tussen de abdijhoeve en de huidige abdijtuin een hoge muur gebouwd. Deze muur was oorspronkelijk voorzien van kantelen. De ruimtes ertussen (moordgaten/merloenen) werden vlak voor WO II dichtgemetst. Later werd ze verlaagd en voorzien van dakpannen.
- Grote schuur aan straatzijde (MEULEMEESTER (red.) 1984, 272-273; MEULEMEESTER 2016, 251). Grote schuur palend aan de Marktstraat, waarvan de constructie afgerond was in 1628. Ze brandde in 1901 af. De resterende ruïne werd afgebroken. Van deze schuur bestaat een opname van omstreeks 1896, gemaakt vanop de toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (fig. 35).

Figuur 35: Zicht op de abdijhoeve. Foto getrokken vanaf de toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (BONTE 1981, nr. 2)

- Gebouw tussen schuur en abtsgebouw. Dit gebouw staat er ook niet meer, maar haar kern gaat zeker terug tot de 17de eeuw (zie kaart van Sanderus, hoofdstuk 2.4.1.5). Haar laatste staat is te zien op de foto getrokken vanaf de toren van de Onze-lieve-Vrouwekerk (fig. 35). Delen van de oorspronkelijke gevel, die dezelfde zijn als het abtsgebouw, zijn nog bewaard gebleven in huisnummers 15 en 19 van de Marktstraat.
- Schuur op het erf ('Arnolduszaal') (MEULEMEESTER 2016, 252; bouwplannen 1989). De in 1901 afgebrande schuur werd vervangen door een exemplaar meer centraal op het erf. De toenmalige eigenaressen van de hoeve laten even voor WO I deze schuur bouwen¹¹. De bouwplannen uit 1989 laten een eenvoudige trapeziumvormige bakstenen schuur zien met zadeldak, open dakstoel, vier tegenover elkaar liggende houten poorten, steunberen aan de westelijke zijde en smalle, rechthoekige licht- en verluchtigingsgaten. De noordelijke gevel is bovenaan voorzien van een kleine ronde opening, uitgewerkt in baksteen (oculus). In diezelfde gevel is op een steen ook het jaartal 1901 aangebracht als een soort herinnering aan deze catastrofale gebeurtenis. Deze schuur werd door de vorige eigenaars (nv Abdijhoeve-Castellum) in 1989 omgevormd tot feestzaal en heeft in 1994/1995 een bijkomende transformatie ondergaan, namelijk de aanbouw van een veranda aan de oostzijde waarbij de westgevel grotendeels werd doorbroken.
- Binnenplein. De binnenkoer van de abdijhoeve bestaat momenteel uit een combinatie van kasseien, kleiklinkers, grind en grasperken. Vóór de herbestemming van 1989 was er enkel een verharding met kleine kasseien ter hoogte van de oprit, de andere delen bestonden vooral uit verharde grond, enkele kleinere grasperken niet te na gesproken. Bomen stonden er, in tegenstelling tot nu, niet. Een opvallend element dat is blijven staan is de koepelvormige hondenhok in baksteen. Die is reeds te zien op foto's van tijdens WO II.
- Noordelijke vleugel (bouwplannen 1989). Constructie gebouwd aan het begin van de 19de eeuw haaks op het 'oude' woonhuis van de langgevelhoeve. Deze constructie werd op een bepaald moment uitgebreid in noordelijke richting. Deze evolutie is traceerbaar via het cartografisch materiaal (zie hoofdstuk 2.4.1). In de periode 1937-1986 werden de noordelijke ruimtes gebruikte als stallen voor het jonge vee, de andere gedeeltes als keuken en bijkeuken.
- Varkensstal (MEULEMEESTER 2005, 251). Deze constructie werd op het einde van de 19de eeuw of later door Alphonse-Joseph Breydel (1842-1913) - Louise-Marie Poelkin (1851-1912), eigenaars van de Abdijhoeve, gebouwd.
- Melkhuis en klein gebouwtje voor de opslag van voeder en materiaal. Ten oosten van de varkensstal lagen vóór de herbestemming vanaf 1989 twee gebouwtjes. Van deze gebouwen bestaat slechts één bron, namelijk de orthofoto van 1971 (zie hoofdstuk 2.4.2). Het zuidelijke van deze twee kleine gebouwtjes werd in de jaren 1937-1986 als melkhuis gebruikt, het andere voor de opslag van varkensvoer en voor de opslag van materiaal voor het slachten van varkens.

¹¹ De schuur zou in de jaren 1950 aan brand zijn onderhevig geweest. Na de brand stonden de muren nog recht; enkel het dak was volledig weg (mondellinge mededeling Christiane Pollet, 08/02/2018).

Figuur 36: Zicht op mestvaalt van de Abdijhoeve, datering onbekend (foto: verzameling Christiane Pollet)

2.4 Cartografie

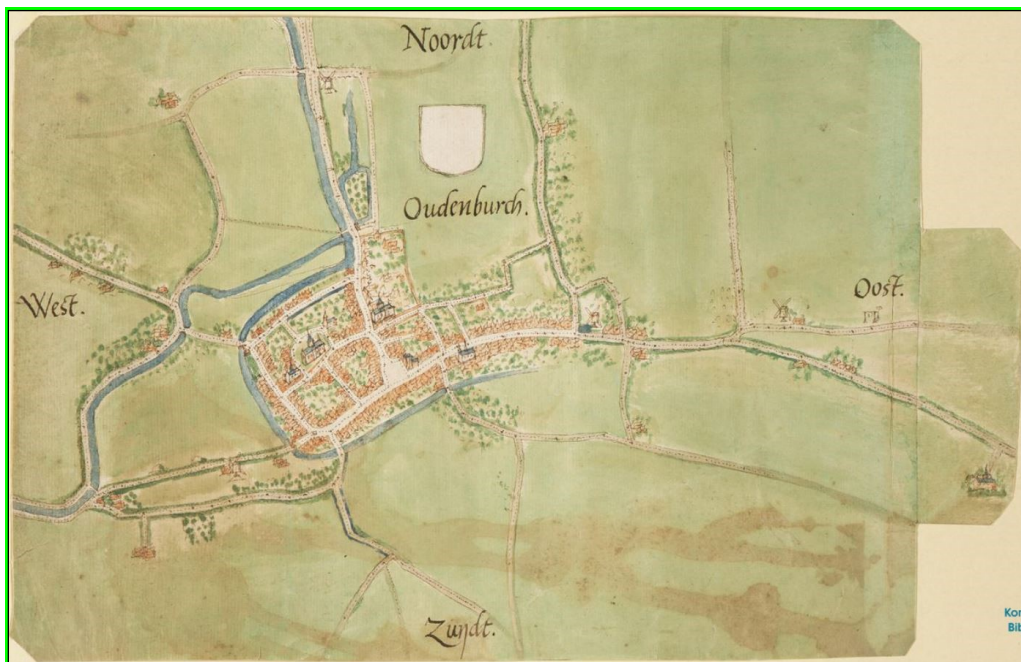
2.4.1 Figuratieve kaarten, plannen en kadasters

2.4.1.1 Kaart van Deventer (ca. 1560)

De stadsplattegrond van Jacob van Deventer van omstreeks 1560 is de oudste kaart met de voorstelling van Oudenburg (fig. 37). Het is een topografische kaart met driedimensionale weergave van de voornaamste gebouwen. Deze kaart is interessant omdat het om een kaartbeeld gaat dat het dichtst aansluit bij het middeleeuwse stadslandschap.

Op de kaart is een ommuurd trapeziumvormig abdijdomein zichtbaar, met een tweedeling, met in het zuidelijke deel de kloostergebouwen en in het noordelijke deel het neerhof (fig. 38). Deze indeling zien we ook terug op de latere kaart van Sanderus. Duidelijk identificeerbaar zijn de Sint-Pieterskerk en de noordelijke toegangspoort. Langs de Marktstraat was het kloosterdomein dichtgebouwd. Interessant zijn de drie grote gebouwen gelegen in de noordoostelijke hoek van het abdijdomein, met een nok haaks op de Marktstraat. Deze komen niet terug in jongere figuratieve bronnen en kadasters. Het gaat wellicht om schuren, stallen of andere bedrijfsgebouwen die niet meer werden heropgebouwd na de verwoesting en brand van 1579 en waarvan de ruïnes werden gesloopt tijdens de aanleg van het fort. Ten noorden van de noordmuur van het complex merken we een situatie op die nagenoeg dezelfde is als op de kaart van Sanderus.

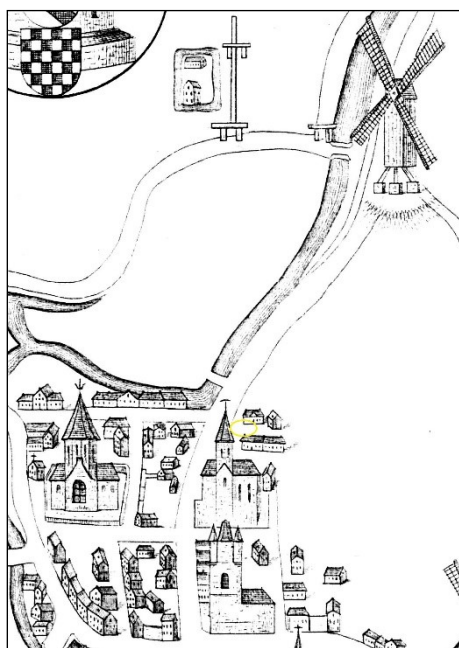
Het projectgebied situeert zich wellicht in de noordwestelijke hoek van het kloosterdomein, meer specifiek deels binnen, deels buiten het neerhof (fig. 38).

Figuur 37: De Kaart van Oudenburg van Jacob van Deventer (© Brussel, Koninklijke Bibliotheek)

Figuur 38: Het abdijdomein. Detail uit de Kaart van Oudenburg van Jacob van Deventer (© Brussel, Koninklijke Bibliotheek), met bij benadering situering van het projectgebied (zwarte ovaal)

Figuur 39: Interpretatie van E. Feys en D. Van de Casteele van de voorstelling van Oudenburg op de kaart van Pieter Claessens de Jongere (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, I, 543), met bij benadering situering van het projectgebied (gele ovaal)

2.4.1.2 Kaart van Pieter Claessens de Jongere (1597)

Oudenburg figureert ook op de topografische kaart van het Brugse Vrije door Pieter Claessens de Jongere uit 1597¹² naar die van Pieter Pourbus (ca. 1523-1584) die hij afwerkte in 1571. Deze kaart is zeer geschematiseerd, met belangrijke gebouwen die uitvergroot zijn weergegeven of gebouwtypes die emblematisch zijn gepresenteerd, zoals de molens. Op deze kaart hebben we vooral zicht op de gebouwen in het neerhof; de sterk uitvergroete Sint-Pieterskerk belemmert het zicht op de kloostergebouwen. De gebouwenconstellatie is op dit plan ook anders als op de kaart van Jacob van Deventer, zoals het ontbreken van een poortgebouw aan de noordzijde.

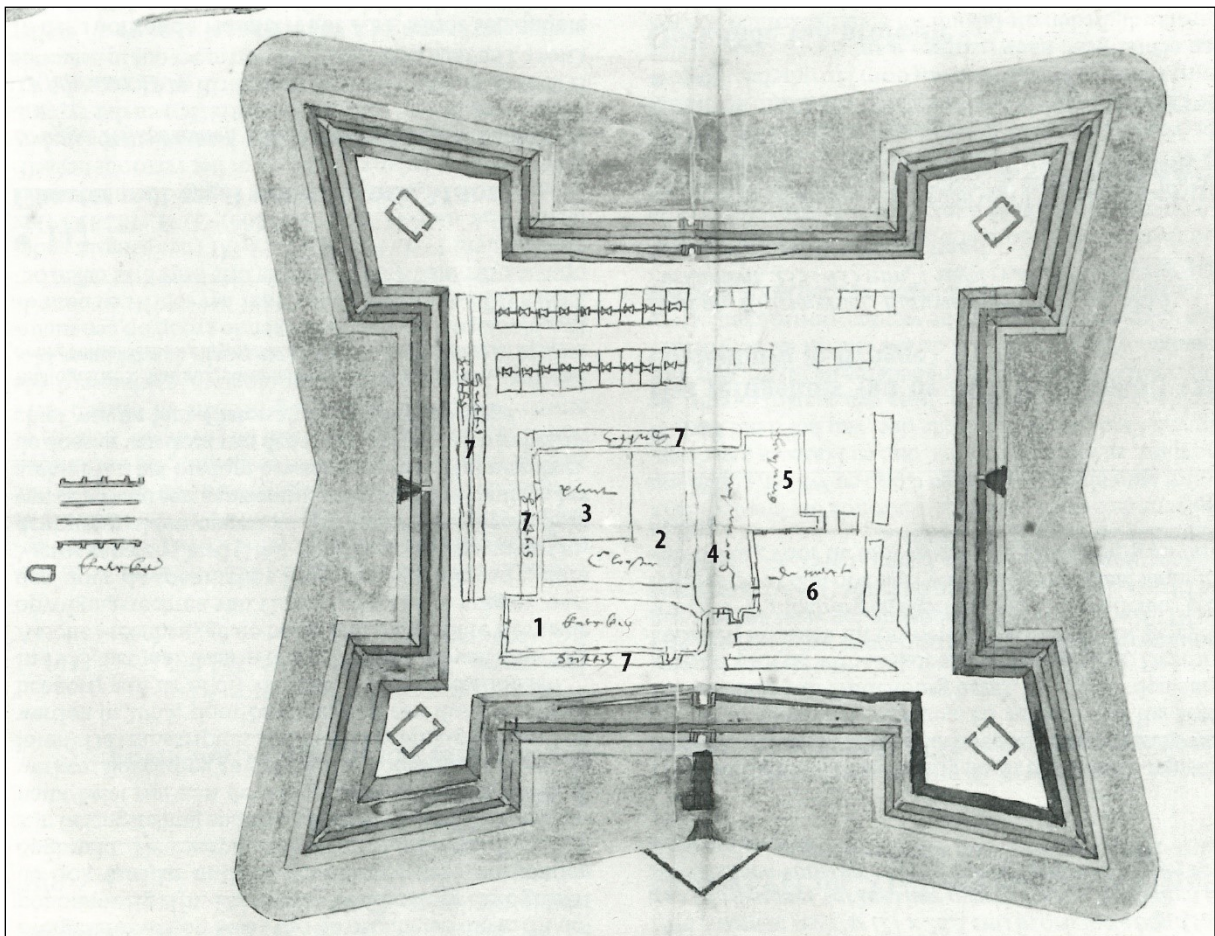
2.4.1.3 Plan van het Spaans fort (begin 17de eeuw)

In het Brugse stadsarchief is een grondplan van het Spaans fort bewaard (DE KEYSER 1983) (fig. 40). De versterking werd gebouwd in 1584/85, werd grondig aangepast in 1589 en was in gebruik tot 1611. Het stervormige fort had een rechthoekige binnenruimte, een aarden omwalling met vier bastions, elk bastion voorzien van een wachthuis, een buitengracht en twee toegangen (poternes), één aan de noordzijde en één aan de zuidzijde, en een brug over de zuidelijke gracht. Na de aanpassing van 1589 was de wal ca. 8,50 m breed en 3,40 m hoog (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873 I, 327). In de rechthoekige binnenruimte bevonden zich nog resten van de in 1579 door brand verwoeste abdij. Op het plan zijn enkele namen van abdijgebouwen te lezen: kerke, clooster, pant, doormter (middelnederlands woord voor slaapzaal, afgeleid van lat. dormitorium, fr. dortoir) en brouwerij. De gebouwen vermeld als 'hutten' zijn vermoedelijk abdijgebouwen waarvan het dak was vernield of afgebrand, en die door de

¹² De kaart voor Oudenburg en omgeving laat vermoedelijk de situatie zien van omstreeks 1562-1563 (HUVENNE 1984, 288).

soldaten met vergankelijke materialen, zoals riet, waren toegedekt (DE KEYSER 1983, 87). Dergelijke 'hutten' vinden we op meerdere plaatsen op het plan, en geeft dus aan dat de abdij zwaar te lijden heeft gehad van de verwoesting van 1579. Ook de andere langwerpige rechthoekige lijnen zijn te beschouwen als de puinen van abdijgebouwen. Deze lagen deels naast een open ruimte die op het plan als 'de mert' ('de markt') wordt aangeduid. Misschien was dit eertijds een open ruimte omgeven door een pandgang. Een dubbele pandgang zien we trouwens ook op de latere kaart van Sanderus (infra). Aan de noordzijde van de binnenruimte staan ook twee rijen van negen soldatenlogementen, voorzien van gemetste schouwen, en enkele andere bouwsels. Nadat het fort in 1611 werd opgegeven, werden de wallen geslecht en de grachten gedempt (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, 327).

Projectie van de contouren van het Spaans fort op de huidige situatie (fig. 41) maakt duidelijk dat het graven van de grachten en ook de bastionnering voor een zeer grote verstoring zal hebben gezorgd. Tijdens deze operatie werden niet enkel nog aanwezig gebouwen en infrastructuur aan de rand van het abdijcomplex gesloopt om plaats te maken voor de omwalling, maar zorgde het graven van een brede gracht voor het verdwijnen van ouder archeologisch erfgoed. Vooral de zuidelijke rand van het laatmiddeleeuwse neerhof zal grondig te lijden hebben gehad van deze grootschalige werkzaamheden. De rand van de gracht zal gelopen hebben tot ongeveer halverwege de Sint-Arnolduszaal.

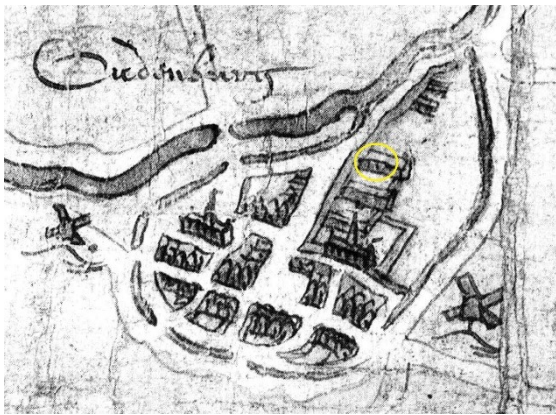
Figuur 40: Plan van het Spaans fort (Brugge, Stadsarchief, fonds brieven en akten 1513-1559, nr. 21) (bron: MEULEMEESTER (red.) 1984, 262, Fig. 190). Legende: 1: kerke, 2: clooster, 3: pant, 4: doormter, 5: brouwerij, 6: de mert, 7: hutten

Figuur 41: Benaderende projectie van de contouren van het Spaanse fort op een orthofoto.

2.4.1.4 Kaart van Adriaan (de) Villegas (1629)

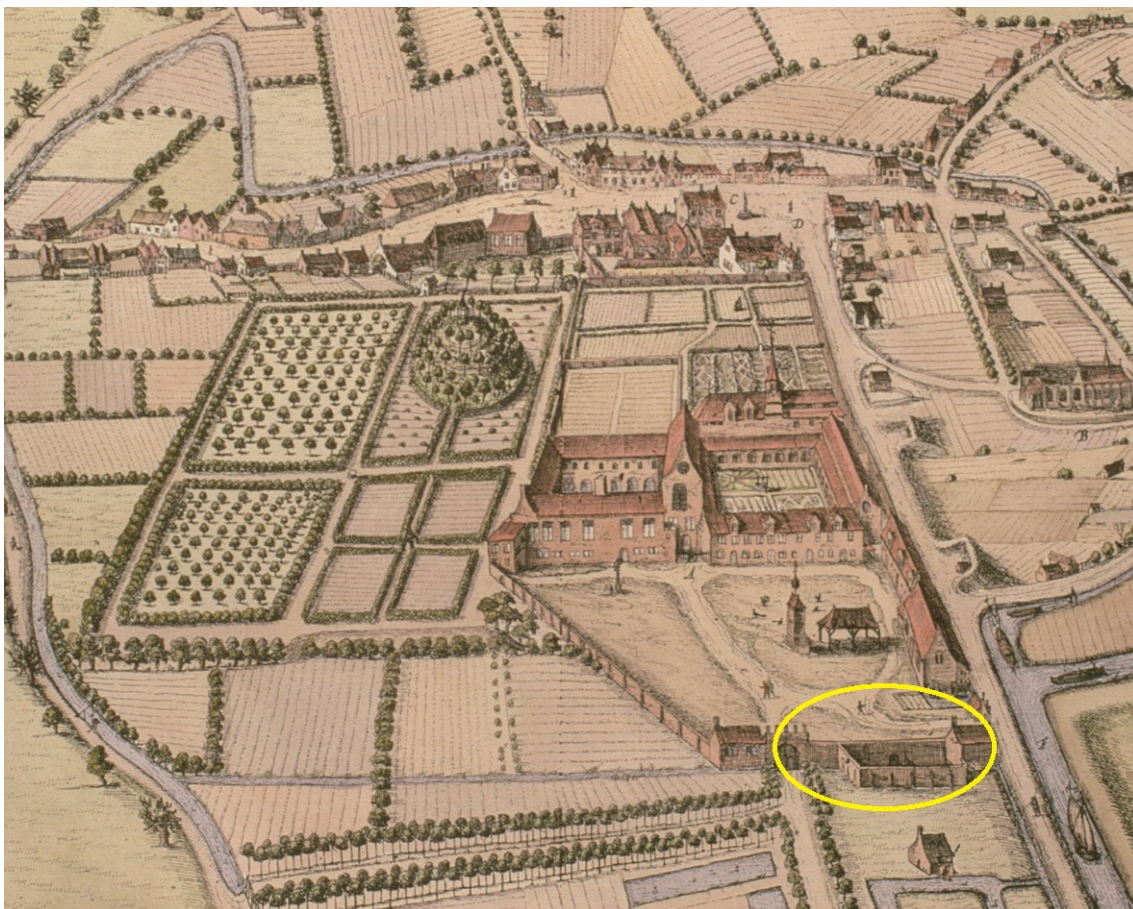
Deze kaart (in kleur), die de streek ten zuiden van Oostende laat zien, toont een schematische doch wellicht betrouwbare weergave van Oudenburg in 1629 (fig. 42). Van het kloosterdomein zijn enkel de belangrijkste structurele eenheden weergegeven, met name de kerk, (een deel van de) ommuring, en drie oost-west georiënteerde gebouwvleugels. De twee zuidelijke gebouwvleugels maken deel uit van het klooster, de noordelijke wellicht van het neerhof. Op de kaart is duidelijk te zien dat in 1629 reeds een belangrijk deel van de heropbouw van de abdij en het neerhof was afgerond, die rond 1610 waren gestart en die volgens Feys & Van De Casteele rond 1628-1630 waren afgerond (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, I, 404). De vraag is of de noord-zuid georiënteerde vleugel aan de straatzijde (die wel op de jongere kaart van Sanderus te zien is) niet op de kaart is gezet omdat ze nog in opbouw was of omdat ze ontbreekt op de kaart vanwege het schematische karakter ervan. Het projectgebied situeert zich aan weerszijden van de noordelijke vleugel van het neerhof.

Figuur 42: Detail uit de kaart van Adriaan (de) Villegas (1629), Brugge, Stadsarchief (MEULEMEESTER 1994, 14, fig. 4), met situering van het projectgebied (gele ovaal)

2.4.1.5 Kaart van Antonius Sanderus (1641)

De kaart van kanunnik Antonius Sanderus (1641) is de belangrijkste figuratieve bron die we bezitten van de abdij (fig. 43). Ze toont de situatie tijdens de jaren 30 en 40 van de 17de eeuw en vroeger (VIAENE 1970, 202). Deze bron moet wel met de nodige voorzichtigheid worden benaderd want er zijn de talrijke vervormingen van bijvoorbeeld het wegen- en waternet en gebouwen. Er zijn vermoedens dat bepaalde gebouwen in het centrum van Oudenburg groter en mooier afgebeeld zijn dan ze oorspronkelijk waren. Het stadhuis en de stadshal waren door de troebelen in 1590 grotendeels verwoest, en in het begin van de 17de eeuw opgeruimd en vervangen door enkele woningen. De kaart van Sanderus laat echter op de plaats van het voormalige stadhuis een heel grote woning met twee verdiepingen en uitgewerkt zadeldak zien (MEULEMEESTER 1994, 15-16). Als we deze bron vergelijken met andere data zoals archeologische gegevens, de verspreidingskaart van de bewoning omstreeks 1724 (zie GYSSELING 1950, Pl. III), dan weerstaat deze bron min of meer de kritische toets.

Figuur 43: Gravure met Zicht op Oudenburg in Antonius Sanderus' Flandria Illustrata uit 1641 (versie in kleur), met situering van het projectgebied (gele ovaal)

De gravure laat een situatie zien met een klooster dat volledig is heropgebouwd. In functie van deze archeologienota gaan we enkel dieper in op het neerhof. Het neerhof was langs haar oostzijde afgeboord door de omheiningsmuur met steunberen. Nabij de hoek met het kloosterdeel bevond zich wellicht een poort. Langs het wegeltje dat liep van dit poortje naar het hek in smeedwerk stond een zuil met mogelijk een Mariabeeld en een hondenhek (MEULEMEESTER 2009, 2). Centraal op het neerhof staat een duiventoren¹³, met ernaast een open houten gebouw op zes palen en strooien dak. Langs de westelijke rand van het neerhof bevinden zich twee grote gebouwen. Het zuidelijke van de twee kenmerkt zich door een mooie deur- en vensterafwerking en dakkappellen. Het noordelijke gebouw is een grote schuur dat aan haar noordzijde wordt begrensd door een drenkplaats. De noordgevel van de schuur is verstevigd met zware steunberen om verzakking tegen te gaan. Aan de overzijde van de drinkplaats liggen nog een klein gebouwtje en de westelijke poort tot het neerhof. De noordzijde van het neerhof bestaat uit een monumentale toegangspoort met kantelen en een ingewerkte siersteen met wapen van de abdij of van een abt. Aan beide uiteindes van de noordelijke omheiningsmuur ligt een klein gebouw. Het oostelijke kenmerkt zich door mooie glas-in-loodramen. Aan de buitenzijde van

¹³ De duiventoren is niet noodzakelijk te vereenzelvigen met de huidige duiventoren, die op basis van classicistische kenmerken jonger zou zijn (18de eeuw) (Beheersplan, 64).

de noordmuur ligt een open ruimte die door een muur met steunberen is afgezet; de functie ervan is onbekend. Opvallend is dat de noordelijke vleugel anders in opbouw lijkt te zijn dan wat voorgesteld wordt op de Kaart van Villegas en ook anders is dan de 17de-eeuwse fase van de huidige langgevelhoeve. Het projectgebied ligt aan weerszijden van de noordelijke vleugel van het neerhof.

Figuur 44: Uittreksel uit de Ferrariskaart (1771-1778) met projectie van het projectgebied en geplande ingrepen (bron: Geopunt 2020)

2.4.1.6 De Ferrariskaart (1771-1778)

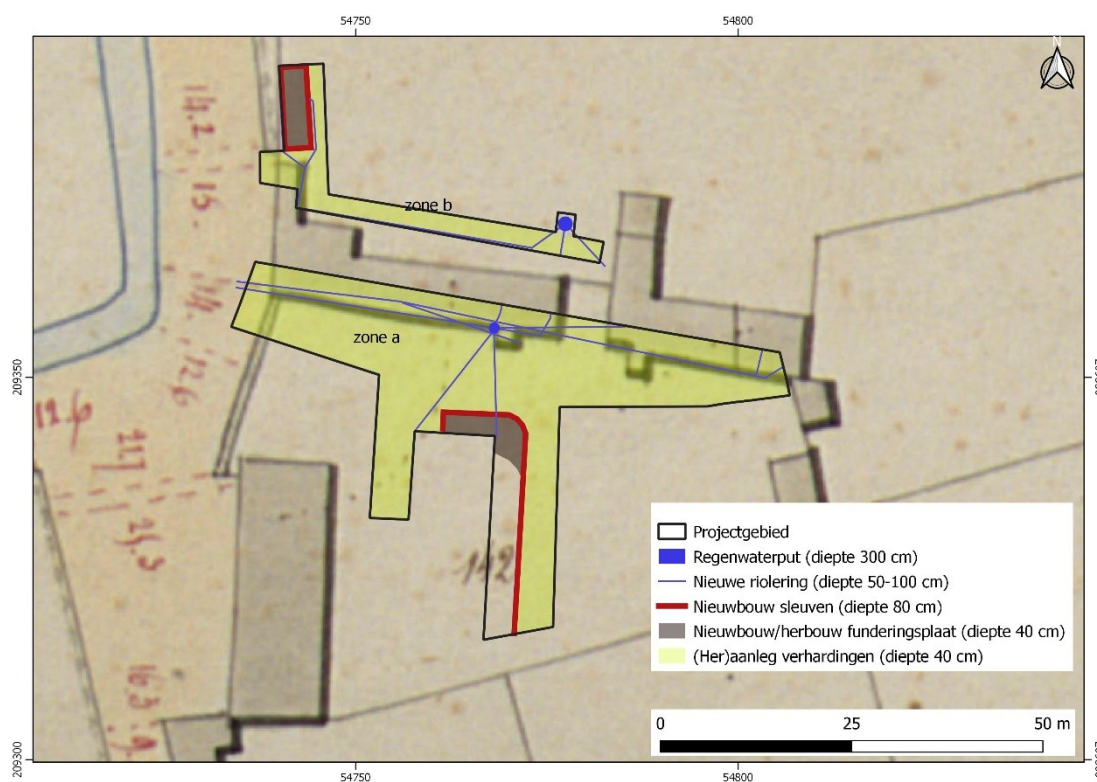
De Ferrariskaart laat zowel overeenkomsten als verschillen zien met de kaart van Sanderus die meer dan een eeuw ouder is (fig. 44). Het valt vooreerst op dat het algemeen grondplan van het kloostergedeelte anders is dan op de kaart van Sanderus. De tweeledigheid (dubbele pandgang) ontbreekt op de Ferrariskaart en heeft plaatsgemaakt voor een kleiner aantal gebouwen haaks op de kerk en een massieve noordvleugel. Uit de historische bronnen weten we dat na een periode van verval en armoede een aantal abten in het derde kwart van de 18de eeuw heel wat abdijgebouwen hebben hersteld en er zelfs nieuwbouw heeft plaatsgevonden (hoofdstuk 2.3.1).

Het neerhof heeft zijn oppervlakte behouden, maar heeft nu wel aansluitende bebouwing aan de oostzijde en een andere type bebouwing aan de noordzijde. De duiventoren is op deze kaart anders gepositioneerd: de positie komt overeen met de positie van de huidige duiventoren. De westelijke gebouwen zijn dezelfde als op de kaart van Sanderus.

Uit de plattegrond van Ferraris is duidelijk af te leiden dat het algemene grondplan van de Abdijhoeve en de belangrijkste structuren, zoals we ze nu kennen, teruggaat tot deze periode. De projectie van het projectgebied op de Ferrariskaart is niet helemaal juist. Ongetwijfeld is dit het resultaat van meetkundige onnauwkeurigheden tijdens het opmaken van de kaarten (HOLLEVOET 1985, 18).

2.4.1.7 Atlas der Buurtwegen (1840)

De Atlas der Buurtwegen Het primitief kadaster laat de constellatie van de gebouwen zien zoals ze was in het jaar 1840¹⁴ (fig. 45). Er was toen nog een onderbreking tussen de stallingen en het resterende gedeelte van de langgevelhoeve. Het oostelijke deel van de langgevelhoeve laat een interne verdeling zien. Ook de grote schuur was nog prominent aanwezig aan de straatzijde. Belangrijke aanpassingen t.o.v. de situatie anno 1771-1178 (Ferrariskaart) zijn de uitbouwen langs de noordzijde van de langgevelhoeve. Haaks op het woonhuis van de langgevelhoeve zien we een gebouw met afmetingen van ca. 12 op 4,5 m, met een interne tweedeling. Aan de westelijke zijde zien we een trapvormige uitbreiding van het stalgedeelte. Een wagenhuis en wagenschuur (zie hoofdstuk 2.3.2.) zijn in de plaats gekomen van een aaneengesloten oostelijke vleugel (zie kaart van Ferraris). De opdelingen van het domein die hadden plaatsgevonden in de decennia na de Franse Revolutie laat zich duidelijk zien in de percelering. Het neerhof werd aanzienlijk verkleind. De zuidelijke grens liep nu ter hoogte van de duiventoren en de zuidelijke gevel van de grote schuur.

Figuur 45: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen uit 1840 met projectie van het projectgebied en geplande ingrepen (bron: Geopunt 2020)

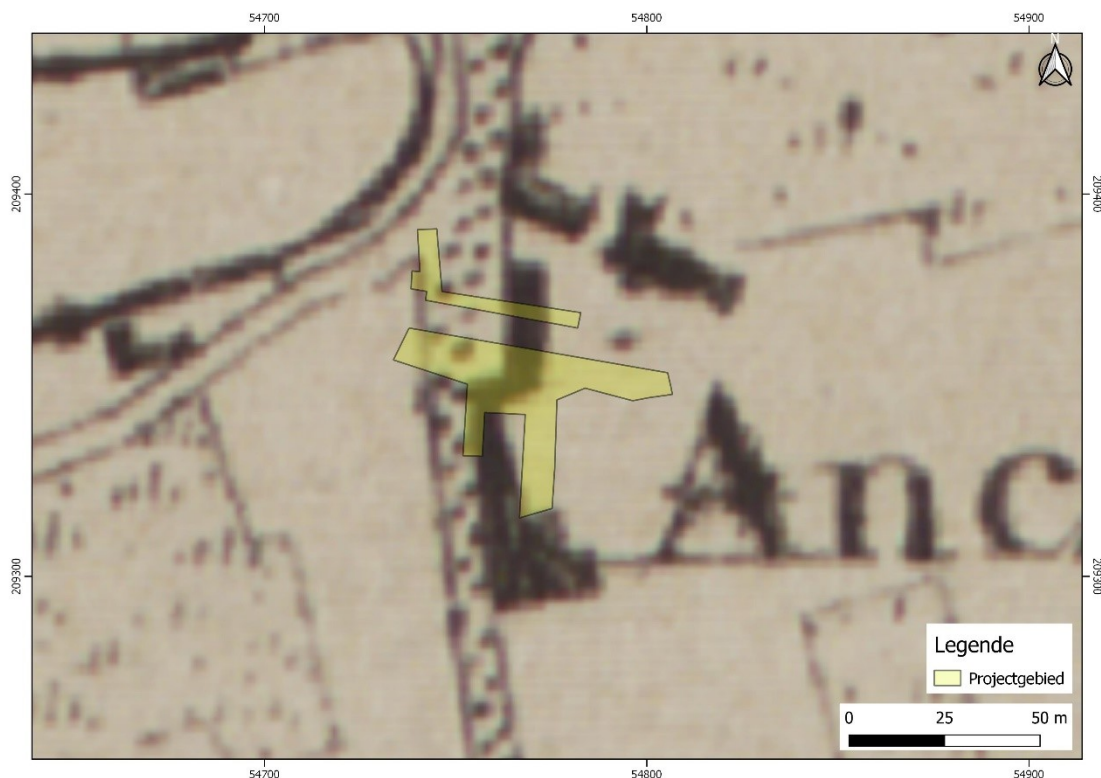
¹⁴ De kaart laat eenzelfde situatie zien als op het Primitief Kadaster (1830-1834).

2.4.1.8 Poppkaart (1842-1879)

In het kader van deze studie is de Poppkaart van weinig belang omdat het vooral kadastrale gegevens weergeeft en minder gegevens over het gebouwenbestand.

2.4.1.9 Topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854)

De topografische kaart van Vandermaelen voegt geen bijzonderheden aan de oudere kaarten toe (fig. 46). De projectie van het projectgebied in QGis laat zien dat de kaart geografisch niet helemaal nauwkeurig is.

Figuur 46: Uittreksel uit de topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)

2.4.1.10 Ingekleurde kadasterkaart van Oudenburg (1853)

De ingekleurde kadasterkaart van Oudenburg van 1853 laat zien dat op dat moment de onderbreking in de langgevelhoeve dichtgebouwd was. Deze kaart bevestigt dus de archivalische bronnen dat er een bouwcampagne plaatsgreep in 1852 (zie hoofdstuk 2.3.1).

Figuur 47: Uittreksel uit de kadaasterkaart van Oudenburg voor 1853 met situering van het projectgebied (gele ovaal)

2.4.2 Orthofoto's

Voor het subrecente bodemgebruik en bodemverstoreningen in en rondom het projectgebied leveren de orthofoto's bijkomende informatie op.

Figuur 48: Orthofoto uit 1971 (bron: Geopunt 2020)

De zomeropname uit 1971 is illustratief voor het gebouwenbestand en het bodemgebruik in de periode vóór de herbestemming vanaf 1989 (fig. 48). De noordvleugel, varkensstal, melkhuis en berging voor gereedschap voor de varkensslacht zijn duidelijk te herkennen ter hoogte van het projectgebied (aspecten hiervan werden ook besproken in hoofdstuk 2.3.2). Links ervan bevonden zich de mestvaalten. Het huidige aanpalende grasland deed vroeger dienst als paardenwei. Ten noordoosten van de varkensstal bevonden zich ook een aantal grote poelen en de 'konijnenbilk'. Ten zuidoosten van het projectgebied lag de grote moestuin die door bomen was omzoomd. Ten zuiden van de scheidingsmuur is het gebied ingenomen door serres en perken voor de laurier- en sierbloementeelt.

Een volgende interessante luchtfoto is die uit de reeks van kleinschalige zomeropnames uit de periode 1979-1990 (fig. 49). Deze foto dateert van na de aankoop door nv Castellum-Abdijhoeve. De percelen rondom de abdijhoeve zijn al aangepast conform het inplantingsplan en men is druk in de weer met de restauratie van de Abdijhoeve.

Figuur 49: Orthofoto uit de periode na de aankoop door nv Castellum-Abdijhoeve in 1989 (bron: Geopunt 2020)

2.5 Archeologische verwachting en impact op het archeologische bodemarchief

Uit het assessment mag worden geconcludeerd dat het projectgebied gelegen is in de zone van de historisch gedocumenteerde neerhof van de Sint-Pietersabdij. Het projectgebied splitst zich op in een

deel dat deels het binnenplein van de Abdijhoeve omvat (zone a) en een kleiner deel langs de noordelijke rand van de hoeve (zone b) (fig. 1, 15 en 16).

Projectie van zone a op alle cartografische bronnen maakt duidelijk dat ze tijdens alle abdifasen (vóór heropbouw 17de eeuw, heropbouw 17de eeuw en recente periode) te situeren is in het binnengedeelte (het erf) van het neerhof. Daarbij wordt niet geraakt aan bestaande en verdwenen historisch gedocumenteerde gebouwen. In het kader van de geplande ingrepen is er wél potentieel op het aansnijden van archeologisch interessante ophogings- of nivelleringslagen en structuren gerelateerd aan bepaalde activiteiten op het erf, zoals mestkuilen en afwateringsgrachten. Naar analogie met wat in de opgravingscampagne van 2005 is aangetroffen in de werkput ter hoogte van de latere zaal ipso facto, kan de ondergrond van het binnenplein van de Abdijhoeve deels opgebouwd zijn uit laatmiddeleeuwse ophogingslagen, puinlagen die in relatie staan tot diverse fasen van verwoesting en ontmanteling, en nivelleringen die te maken hebben met bouw en afbraak van het Spaanse fort.

Zone b van het projectgebied ligt buiten het neerhof van de abdij. De mogelijke aanwezigheid van gebouwstructuren in de ondergrond wordt laag ingeschat. Op de kaart van Sanderus zien we aansluitend op de noordelijke vleugel een muur met steunberen die een zone omheint (fig. 43). Maar het is niet zeker of dit onderdeel van de kaart van Sanderus historisch accuraat is. Op 19de-eeuwse (kadaster)kaarten zien verder aan het westelijke uiteinde van de langgevel hoeve een kleine trapsgewijze 19de-eeuwse uitbouw (fig. 45). Het onderzoek van Yann Hollevoet in 1989 heeft echter de aanwezigheid van andere types van archeologische sporen, in het bijzonder laatmiddeleeuwse sporen, aangetoond. Dit toont aan dat ook ten noorden van de Abdijhoeve archeologische betekenisvolle sporen aanwezig kunnen zijn.

Twee types van ingrepen zullen geen impact hebben op het archeologische bodemarchief. Het gaat enerzijds om de omgevingsaanleg, die het herverharden met klinkers, kasseien en tegels omvat en niet dieper gaat dan 40 cm onder het maaiveld. Ook de aanleg van twee funderingsplaten tot een diepte van 40 cm zal niet leiden tot kennisverlies. Anders is het gesteld met de aanleg van riolering, de aanleg van twee waterputten en de aanleg van funderingssleuven voor de muren van het nutsgebouw en de veranda. Er zal ook ca. 200 m aan nieuwe riolering worden aangelegd. De buizen zullen worden aangelegd op een diepte van -50 tot -100 cm onder het maaiveld. Voor de twee regenputten zal een ca. 3 m diepe put moeten worden gegraven. De funderingssleuven voor de muren gaan tot een diepte van 80 cm.

2.6 Synthese assessmentrapport

Op basis van het bureau-onderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord:

-Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

De Abdijhoeve bevindt zich aan de rand van een laat-glaciale dekzandrug. Op het terrein is dit visueel goed merkbaar. De ondergrond kenmerkt zich door holocene getijdenafzettingen bovenop eolische afzettingen van het laat-pleistoceen. Het is mogelijk dat men het noordwaarts afhellende karakter van de landduin heeft genivelleerd om een neerhof te kunnen inplanten.

-Wat leren de historische en bouwhistorische bronnen ons over de archeologische waarden van het projectgebied?

De confrontatie van de gegevens laat toe volgende krijtlijnen in de algemene morfologie van het abdijdomein en de bouwgeschiedenis van het neerhof/Abdijhoeve uit te zetten.

De tweedeling die we kennen uit de figuratieve bronnen van de 16de-18de eeuw in een zuidelijk deel met de kloostergebouwen en een noordelijk deel met het neerhof, lag ongetwijfeld al vast in de late middeleeuwen. Het geheel was ommuurd en nam een trapeziumvorm aan.

De oudste figuratieve bron van het neerhof is die afgebeeld op de kaart van Deventer uit ca. 1560, maar er zijn elementen die pleiten voor een ontwikkeling van een neerhof op die plaats ten laatste in de 12de/13de eeuw. In dit tijdsbestek werden er namelijk in desbetreffende zone ophogingslagen aangebracht bovenop de sterk in noordelijke richting sterk afhellende moederbodem. Wellicht dienden deze lagen om het terrein te nivelleren en het grondwater tegen te gaan.

De inrichting van het Spaans fort heeft geleid tot de definitieve opruiming van het laatmiddeleeuwse gebouwenbestand van het neerhof.

Tijdens het abbatiaat van Jan Bourier, maar vooral onder zijn opvolger Jan-Maximiliaan d'Enghien, werd gestart met de heropbouw van het neerhof. De kaart van Sanderus laat de heropbouw zien op het moment dat deze heropbouw voorlopig was gefinaliseerd in de jaren 1628-1629 onder d'Enghien. Uit de plattegrond van Ferraris (1771-1778) is wel af te leiden dat de algemene lijnen van de Abdijhoeve, zoals we ze nu kennen, minstens teruggaat tot de 18de eeuw. Op deze kaart is de noordelijke lange vleugel die karakteristiek is voor de Abdijhoeve te onderscheiden. Op dit moment was de zone tussen de stallingen en de brouwerij nog niet dichtgebouwd. Hier lag wellicht nog altijd een toegangspoort of poortgebouw.

In de loop van de 19de eeuw vonden belangrijke aanpassingen plaats die het definitieve beeld van het neerhof/Abdijhoeve zouden bepalen. De ruimte tussen de stalling en de brouwerij werd gedicht. Haaks op de langgevelhoeve worden een noordelijke vleugel en een varkensstal gebouwd. Een wagenhuis en wagenschuur komen in de plaats van een aaneengesloten oostelijke vleugel.

-Welke archeologische resten werden in het projectgebied aangetroffen?

In het projectgebied zelf werden geen resten aangetroffen. Wat zuidelijker werden in de zone waar nu de zaal ipso facto ligt en dat overeenkomt met het zuidelijke deel van het neerhof van de abdij, tijdens de campagne van 2005, laatmiddeleeuwse ophogingslagen, een puinpakket gerelateerd aan de afbraak van de abdij rond 18de eeuw en 19de-eeuwse bewoningssporen aangetroffen. De laatmiddeleeuwse sporen aangetroffen tijdens het graven van het zwembad van het health- en fitnesscentrum onderstrepen een laatmiddeleeuwse activiteit aan de periferie van het neerhof. Uiteraard zijn er ook resten aangetroffen in het kloostergedeelte van de Sint-Pietersabdij, met onder meer resten van de Sint-Pieterskerk, pandgang, uitbouw abtsgebouw en twee begraafplaatsen. Daarnaast werden ook vondsten en een structuur uit de Romeinse tijd aangetroffen. Dit reflecteert de ligging van het projectgebied in de nabijheid van de Romeinse nederzetting. Ook werden tijdens wegeniswerken ter hoogte van de Marktstraat in 1984 een gedempte gracht aangetroffen die de opgravers in verband brachten met het Spaanse fort.

-Wat is het archeologische potentieel van het projectgebied?

Uit het assessment mag worden geconcludeerd dat het projectgebied gelegen is in de zone van de historisch gedocumenteerde neerhof van de Sint-Pietersabdij, meer bepaald op het binnenplein van het neerhof (zone a). De noordelijke zone van het projectgebied (zone b) ligt ten noorden van de noordelijke vleugel van het neerhof. Voor beide zones (zone a: erf, zone b: ten noorden van Abdijhoeve) is er potentieel tot kenniswinst. In beide zones vond tot nu toe nog geen archeologisch onderzoek plaats, waardoor er een opportuniteit is om in het kader van de geplande ingrepen inzicht te krijgen in de bodemontwikkeling en activiteiten op het erf (zone a) enerzijds, perifere structuren buiten de neerhoeve (zone b) anderzijds. Aangezien er nieuwe riolering wordt aangelegd over de volledige lengte van de Abdijhoeve (west-oost) biedt een archeologische begeleiding de opportuniteit om een volledig bodemprofiel te verkrijgen van het erf.

-Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

We hebben geen zicht op de graad van (sub)recente verstoring op het erf en op de parking en zo ja tot welke dieptes die verstoring gaat. Twee types van ingrepen zullen geen impact hebben op het archeologische bodemarchief. Het gaat enerzijds om de omgevingsaanleg, die het herverhardten met klinkers, kasseien en tegels omvat en niet dieper gaat dan 40 cm onder het maaiveld. Ook de aanleg van twee funderingsplaten tot een diepte van 40 cm zal niet leiden tot kennisverlies. Anders is het gesteld met de aanleg van riolering, de aanleg van twee waterputten en de aanleg van funderingssleuven voor de muren van het nutsgebouw en de veranda. Die zullen, gezien de geplande dieptes, wel een aanzienlijke verstoring van het bodemarchief met zich teweegbrengen. De riolering zal op een diepte van -50 tot -100 cm onder het maaiveld worden aangelegd. Voor de twee regenputten zal een ca. 3 m diepe put moeten worden gegraven. De funderingssleuven voor de muren gaan tot een diepte van 80 cm.

2.7 Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek

Het assessment heeft voldoende inzichten geboden voor de bepaling van de archeologische waarden van het projectgebied. Er is voldoende informatie uit landschappelijke, historische en archeologische bronnen voorhanden om het karakter en het potentieel van het projectgebied te bepalen. In het kader van de geplande werkzaamheden is er opportuniteit om:

-voor zone a (erf) inzicht te krijgen in de bodemontwikkeling en activiteiten op het erf van het neerhof van de Sint-Pietersabdij en jongere fasen

-voor zone b (parking) inzicht te krijgen in perifere structuren buiten het neerhof.

De datering van aan te treffen sporen situeert zich voornamelijk in de late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden.

Op basis van alle gegevens uit het vooronderzoek wordt een afweging gemaakt over de te nemen maatregelen. In het kader van dit dossier worden verdere vormen van vooronderzoek, zowel vormen van non-destructieve als destructieve vormen, als onmogelijk, niet nuttig of niet wenselijk geacht. Niet nuttig omdat de techniek niet tot kennisvermeerdering zou leiden, of de techniek tot extra verstoring van het archeologisch patrimonium zou leiden.

Er is uit deze archeologienota voldoende informatie gegenereerd om een voorstel van archeologische opgraving, onder de vorm van een werfbegeleiding te adviseren. In de Code van Goede Praktijk (v4)

wordt het doel van deze begeleiding als volgt omschreven: 'De werfbegeleiding is een bijzondere vorm van de archeologische opgraving. Ze is daardoor onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is.'

Er wordt gekozen voor een werfbegeleiding omdat het type van geplande ingrepen (aanleg rioleringen en waterputten, opvolgen graven funderingssleuven) het beste past bij een dergelijke aanpak. Kostenbatengewijs en praktisch is dit het beste scenario. Bovendien zou men bij een volwaardige opgraving met kijkvensters en sleuven die ruimschoots het gabarit van de geplande ingrepen overschrijden, de kans lopen onnodig bodemarchief te verstoren.

De methode, opgravingsstrategie, manier van registratie en actoren worden gestipuleerd in de Programma van Maatregelen.

2.8 Samenvatting

Het stadsbestuur van Oudenburg is bezig met een herbestemmingstraject voor de site Abdijhoeve. De eerste onderhouds- en restauratiewerkzaamheden aan de verschillende onderdelen van het complex (toegangspoort, hoeve, wagenstalling en duiventoren) zijn gestart in 2019 en lopen door tot en met 2021. Begin 2020 werd het architectenbureau Felix & Partners aangesteld om onder meer de restauratie van het interieur van de hoeve te begeleiden.

Omdat het projectgebied deels in de Archeologische zone 'Historische Stadskern van Oudenburg' ligt en de werken de drempel van 100 m² zullen overschrijden moet een archeologienota worden toegevoegd aan de omgevingsvergunning. Deze archeologienota heeft als doel de archeologische waarden van het projectgebied in te schatten.

In deze bureaustudie, die in hoofdzaak een desktopstudie is, werd op basis van gekende landschappelijke, historische, bouwhistorische en archeologische data van het projectgebied zelf en haar directe omgeving een inschatting gemaakt van de archeologische waarden van het projectgebied.

De confrontatie van de gegevens laat toe volgende krijtlijnen in de algemene morfologie van het abdijdomein en de bouwgeschiedenis van het neerhof/Abdijhoeve uit te zetten.

De tweedeling die we kennen uit de figuratieve bronnen van de 16de-18de eeuw in een zuidelijk deel met de kloostergebouwen en een noordelijk deel met het neerhof, lag ongetwijfeld al vast in de late middeleeuwen. Het geheel was ommuurd en nam een trapeziumvorm aan.

De abdij, gesticht op het einde van de 11de eeuw, kende een bloei tot en met het midden van de 15de eeuw. Erna was er een geleidelijk terugval. Uit de bronnen blijkt dat vooral in de 15de eeuw grootschalige ingrepen aan het gebouwenbestand nodig waren, waarbij bepaalde gebouwen (deels) moesten herbouwd worden, zoals de kloostergang (in 1421), het dormitorium (in 1450), kerk (hernieuwd koor in 1455). Dit was nodig want deze gebouwen stonden er wellicht ruim twee eeuwen. Het scharniermoment voor de abdij is het einde van de 16de eeuw, meer bepaald het jaar 1579 toen de abdij grotendeels door brand werd verwoest. Op de puinen van de abdij werd een Spaans fort gebouwd (1584/1585-1610). De abdij werd heropgebouwd in de 17de eeuw maar zou nooit meer zijn

vroegere glorie herwinnen. De abdij kwam reeds op het einde van de 17de eeuw in financiële problemen terecht. Ze hield ten slotte op te bestaan in 1797.

De oudste figuratieve bron van het neerhof is die afgebeeld op de kaart van Deventer uit ca. 1560, maar er zijn elementen die pleiten voor een ontwikkeling van een neerhof op die plaats ten laatste in de 12de/13de eeuw. In dit tijdsbestek werden er namelijk in desbetreffende zone ophogingslagen aangebracht bovenop de sterk in noordelijke richting sterk afhellende moederbodem. Wellicht dienden deze lagen om het terrein te nivelleren en het grondwater tegen te gaan. De laatmiddeleeuwse sporen aangetroffen tijdens het graven van het zwembad van het health- en fitnesscentrum onderstrepen een laatmiddeleeuwse activiteit aan de periferie van het neerhof.

De inrichting van het Spaans fort heeft geleid tot de definitieve opruiming van het laatmiddeleeuwse gebouwenbestand van het neerhof.

Tijdens het abbatiaat van Jan Bourier, maar vooral onder zijn opvolger Jan-Maximiliaan d'Enghien, werd gestart met de heropbouw van het neerhof. De kaart van Sanderus laat de heropbouw zien op het moment dat deze heropbouw voorlopig was gefinaliseerd in de jaren 1628-1629 onder d'Enghien. Uit de plattegrond van Ferraris (1771-1778) is wel af te leiden dat de algemene lijnen van de Abdijhoeve, zoals we ze nu kennen, minstens teruggaat tot de 18de eeuw. Op deze kaart is de noordelijke lange vleugel die karakteristiek is voor de Abdijhoeve te onderscheiden. Op dit moment was de zone tussen de stallingen en de brouwerij nog niet dichtgebouwd. Hier lag wellicht nog altijd een toegangspoort of poortgebouw.

In de loop van de 19de eeuw vonden belangrijke aanpassingen plaats die het definitieve beeld van het neerhof/Abdijhoeve zouden bepalen. De ruimte tussen de stalling en de brouwerij werd gedicht. Haaks op de langgevelhoeve worden een noordelijke vleugel en een varkensstal gebouwd. Een wagenhuis en wagenschuur komen in de plaats van een aaneengesloten oostelijke vleugel.

Uit het assessment mag worden geconcludeerd dat het projectgebied gelegen is in de zone van de historisch gedocumenteerde neerhof van de Sint-Pietersabdij. Het projectgebied situeert zich deels op het erf van het neerhof, deels aan de noordzijde van de noordelijke vleugel van het neerhof.

De voorliggende bureaustudie voldoende inzichten heeft verschaft voor de bepaling van de archeologische waarden van het projectgebied. In het projectgebied zelf vond nog geen archeologisch onderzoek plaats, maar door extrapolatie van andere gegevens uit de onmiddellijke omgeving kan de volgende situatie worden voorgesteld. Voor het erf (zone a) moet gedacht worden aan ophogingslagen en nivelleringslagen die zich vanaf de middeleeuwen ontwikkelden, gekoppeld aan sporen en structuren die in relatie staan met bepaalde activiteiten op het erf (mestkuilen, afwateringsgrachten, ...). Voor de zone onmiddellijk ten noorden van de Abdijhoeve moet worden gedacht aan perifere structuren, zoals kuilen en grachten.

Een aantal van de voorziene ingrepen (nieuwe rioleringen en nieuwe waterputten) zullen wegens de diepte van aanleg een zekere impact hebben op het archeologische bodemarchief. Er wordt daarom geadviseerd voor een archeologische opgraving onder de vorm van een werfbegeleiding.

3 Bibliografie

Archief dossiers Yann Hollevoet 1e trimester 1998.

Beheersplan = Beheersplan Onroerend Erfgoed. Abdijhoeve en abtswoning van Oudenburg (Marktstraat 1 – 8460 Oudenburg). “Huis van de Oudenburgenaar”, Architecten LMS Vermeersch.

BONTE F. 1981: *Oudenburg in oude prentkaarten*, Oudenburg.

CALLAERT G. & HOOFT E. (met medewerking van Struyf J.) 2003: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oudenburg, Deelgemeenten Ettelgem, Roksem, Westkerke*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL1, (onuitgegeven werkdocumenten).

CASTELEYN D. 2016: Vergeten telers in Oudenburg, *Jaarboek Erfgoedkring 8460 Oudenburg*, 2016, 9-22.

CORNILLY J. 2005: Oudenburg. Hoeve en abtsgebouw van de voormalige Sint-Pietersabdij. In: *Monumentaal West-Vlaanderen. Beschermde monumenten en landschappen in de provincie West-Vlaanderen. Deel III. Arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende en Veurne*, Brugge, 2005, 219.

DE KEYSER A. 1983: De Sint-Pietersabdij in Oudenburg. Een ongekende plattegrond van einde XVle eeuw, *Rond de Poldertorens XXV.2*, 79-88.

DEVLIEGHER L. 1958: Oudheidkundig onderzoek van de Sint-Pieterskerk te Oudenburg, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge XVC*, 137-162 (= *Archaeologia Belgica* 43).

DEVLIEGHER L. 1984: De romaanse Sint-Pieterskerk te Oudenburg (1056-1070). In: MEULEMEESTER J.L. (red.) 1984: *Sint-Arnoldus en de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984*, tentoonstellingscatalogus, Oudenburg, 83-87.

DHAEZE W., DECORTE J., VANDEVELDE J. & MEULEMEESTER J.-L. 2016: Van steentijd tot wereldoorlog. Tien jaar archeologiebeleid in Oudenburg (2005-2015)', *Brugs Ommeland*, LVI, 2, juni 2016, pp. 3-56.

DHAEZE W. & DEWILDE M. 2008: *Rapportage vondstmelding Oudenburg, Abtspark*, Intern document Stad Oudenburg/agentschap Onroerend Erfgoed.

FEYS E. & VAN DE CASTEELE D. 1873: *Histoire d' Oudenbourg accompagnée de pièces justificatives comprenant de la ville et de nombreux extraits des comptes communaux*, Tomes I & II, Brugge.

GYSELING M. 1950: *Toponymie van Oudenburg*, Nomina Geographica Flandrica. Monographieën IV, Brussel.

HILLEWAERT B. & HOLLEVOET J. 1994: Huisvuil onder het wegdek. Een vroeg-13de-eeuws aardewerkcomplex uit de Marktstraat te Oudenburg (prov. West-Vlaanderen), *Archeologie in Vlaanderen IV*, 279-289.

HOLLEVOET Y. 1985: *Archeologisch onderzoek in de gemeente Oudenburg. Prospectie-Analyse-Synthese*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Gent.

HOLLEVOET Y. 2001: Nieuwe gegevens over een rijk verleden. Nogmaals archeologie in Oudenburg, *Brugs Ommeland* 41.2, 67-88.

HOSTE A. 1979: *Paul de Brauwere. Abt van Oudenburg (+ 1803)*, Brugge.

HOSTE A. 1984(a): *De geschiedenis van de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984*, Oudenburg, 1984.

HOSTE A. 1984(b): Zeven eeuwen abdijschiedenis. In: MEULEMEESTER J.L. (red.), *Sint-Arnoldus en de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984*, tentoonstellingscatalogus, Oudenburg.

HUVENNE P. 1984: *Pieter Pourbus, meester-schilder, 1524-1584*, Brugge.

HUYGHEBAERT N. 1960: *Abbaye de Saint-Pierre à Oudenburg*. In: *Monasticon Belge. Tome III. Province de Flandre Occidentale*, Luik, 47-85.

LAMBERTS M. & LÉONARD I. 2018: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de Vaartstraat e.a. te Oudenburg in het kader van de optimalisatie van PS Geneverpiete. Project 22.744*, ABO Archeologische Rapporten 611, Hasselt.

MEIJNS B. 2017: Handige Hariulf. De moeizame ontstaansgeschiedenis van de Oudenburgse Sint-Pietersabdij en de doeltreffende daden van haar derde abt (1119-†1143). In: MEULEMEESTER J.L. (red.) 2017: *Van perkament tot papier. Het scriptorium en de bibliotheek van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg*, Oudenburg, 8-29.

MEULEMEESTER J.L. (red.) 1984: *Sint-Arnoldus en de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984*, tentoonstellingscatalogus, Oudenburg.

MEULEMEESTER J.L. 1986: Het abtsgebouw van de Sint-Pietersabdij in Oudenburg na de Franse Tijd, *Biekorf* 86.4, 412-414.

MEULEMEESTER J.L. 1994: *De Oudenburgse Stadhuizen*, Oudenburg.

MEULEMEESTER J.L. 2005: En wat met de Oudenburgse abdijhoeve na de Franse overheersing, *Biekorf* 105.3, 248-252.

MEULEMEESTER J.L. 2007: De grafplaat van abt Olivier van der Hulst, *Biekorf* 107.1, 87-89.

MEULEMEESTER J.L. 2009: *Antonius Sanderus en Oudenburg*, Themafolder RAM, Oudenburg.

MEULEMEESTER J.L. 2016: Oudenburgse huizen voor duiven, *Jaarboek Erfgoedkring 8460 Oudenburg*, 2016, 55-62.

MEULEMEESTER J.L. (red.) 2017: *Van perkament tot papier. Het scriptorium en de bibliotheek van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg*, Oudenburg.

MEULEMEESTER J.L. s.d.: *De abdijtuin van Oudenburg. Een cultuur-historische beschouwing*, Themafolder RAM, Oudenburg.

TRIO P. 2017: Een arme geschiedenis van een rijke abdij. In: MEULEMEESTER J.L. (red.) 2017: *Van perkament tot papier. Het scriptorium en de bibliotheek van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg*, Oudenburg, 30-45.

VANDER PLAETSE R. 1984: Zicht op de Sint-Pietersabdij. In: MEULEMEESTER J.L. (red.) 1984: *Sint-Arnoldus en de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984*, tentoonstellingscatalogus, Oudenburg, 268-269.

VANDEVELDE J. 2005: *Verslag Opgravingen Abtsgebouw Oudenburg. 07/07/05-24/08/05*, Oudenburg.

VANDEVELDE J. 2006: Onderzoek naar de voormalige Sint-Pietersabdij in Oudenburg (W-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 29, 102-103.

VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor Bodemkunde Krijgslaan 281/S8 9000 Gent.

VIAENE A. 1970: Van 'Flandria Illustrata' naar 'Verheerlykt Vlaandre'. Bibliografische kanttekeningen op Sanderus 1641-1735, *Biekorf* 71.7-8, 193-204.

Geraadpleegde websites:

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Abtswoning of prelatuur van Sint-Pietersabdij* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/45594> (geraadpleegd op 1 december 2020)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Abdijhoeve met toegangspoort en duiventoren* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/45588> (geraadpleegd op 1 december 2020)

Centrale Archeologische Inventaris [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 01 december 2020)

4 Bijlagen

4.1 Lijst met figuren

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt 2020).....	7
Figuur 2: Uittreksel uit de topografische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020).....	7
Figuur 3: Orthofoto met situering van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	8
Figuur 4: Kadasterkaart met het projectgebied gesitueerd t.o.v. de afbakening van de Archeologische Zone 'Historische Stadskern van Oudenburg' en van het beschermde monument 'Abdijhoeve Sint-Pieters met abtswoning' (bron: Geopunt 2020)	9
Figuur 5: Kadasterkaart met het projectgebied gesitueerd t.o.v. de afbakening van het beschermde monument 'Abdijhoeve Sint-Pieters met abtswoning' (bron: Geopunt 2020).....	10

Figuur 6: Beslissingsboom met criteria en drempels bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, die bepaalt in welke gevallen een archeologienota nodig is (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed). In het geel: de toepassing van het schema op het project	10
Figuur 7: Benaming van de verschillende onderdelen van het complex Abdijhoeve (Beheersplan, p. 41).....	11
Figuur 8: Zicht op de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het oosten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	12
Figuur 9: Zicht op de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het noordwesten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	12
Figuur 10: Binnenzicht in de veranda van de Sint-Arnolduszaal. Opname vanuit het noordwesten (foto: Tine Lauwaert, © Stad Oudenburg, 01/12/2020)	12
Figuur 11: Grondplan bestaande toestand Sint-Arnolduszaal (bron: Architectenbureau Felix & Partners)	13
Figuur 12: Zicht op de westelijke helft van het binnenplein. Opname vanuit het westen (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	13
Figuur 13: Zicht op de oostelijke helft van het binnenplein. Opname vanuit het zuidwesten (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018).....	13
Figuur 14: Zicht op de parking. Opname vanuit het westen (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	14
Figuur 15: GRB-kaart met voornaamste bodemingrepen binnenin projectgebied (nieuwbouw, riolering, regenwaterputten en verhardingen) (bron: Geopunt 2020)	14
Figuur 16: Orthofoto met voornaamste bodemingrepen binnenin projectgebied (nieuwbouw, riolering, regenwaterputten en verhardingen) (bron: Geopunt 2020)	15
Figuur 17: Grondplan met bestaande toestand van de riolering (bron: Architectenbureau Felix & Partners)	17
Figuur 18: Grondplan met nieuwe toestand fundering en riolering nutsgebouw in noordwestelijke hoek, hoeve en noordelijke zijde Sint-Arnolduszaal (bron: Architectenbureau Felix & Partners)	18
Figuur 19: Grondplan nieuwe toestand Abdijhoeve (bron: Architectenbureau Felix & Partners)	19
Figuur 20: Topografische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	22
Figuur 21: Hydrografische kaart met aanduiding van de voornaamste waterlopen (bron: Geopunt 2020).....	23
Figuur 22: Tertiair geologische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	24

Figuur 23: Quartairgeologische kaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	24
Figuur 24: Quartairgeologische sequenties ter hoogte van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	25
Figuur 25: Uittreksel uit de bodemkaart met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	25
Figuur 26: Locaties uit de Centrale Archeologische Inventaris (bron: CAI 2020)	26
Figuur 27: Profielfoto van de opgravingen van 2005 met puinlaag die in verband is te brengen met afbraak van de abdij rond 1800 (Vandevelde 2005)	28
Figuur 28: De poort van de abdijhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059906)	32
Figuur 29: Stalling van de langgevelhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059908)	32
Figuur 30: Stalling van de langgevelhoeve, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	32
Figuur 31: Woonhuis, berging en wagenhuis van de langgevelhoeve, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium) 1944, cliché B059905)	33
Figuur 32: Woonhuis, berging en wagenhuis van de langgevelhoeve, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, opname 16/01/2018)	34
Figuur 33: Wagenschuur, situatie voorjaar 2018 (foto: Wouter Dhaeze, © Stad Oudenburg, 16/01/2018)	34
Figuur 34: Duiventoren, situatie 1944 (© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), 1944 cliché B059907)	34
Figuur 35: Zicht op de abdijhoeve. Foto getrokken vanaf de toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (BONTE 1981, nr. 2)	35
Figuur 36: Zicht op mestvaalt van de Abdijhoeve, datering onbekend (foto: verzameling Christiane Pollet)	37
Figuur 37: De Kaart van Oudenburg van Jacob van Deventer (© Brussel, Koninklijke Bibliotheek)	38
Figuur 38: Het abdijsdomein. Detail uit de Kaart van Oudenburg van Jacob van Deventer (© Brussel, Koninklijke Bibliotheek), met bij benadering situering van het projectgebied (zwarte ovaal)	38
Figuur 39: Interpretatie van E. Feys en D. Van de Casteele van de voorstelling van Oudenburg op de kaart van Pieter Claeissens de Jongere (FEYS & VAN DE CASTEELE 1873, I, 543), met bij benadering situering van het projectgebied (gele ovaal)	39

Figuur 40: Plan van het Spaans fort (Brugge, Stadsarchief, fonds brieven en akten 1513-1559, nr. 21) (bron: MEULEMEESTER (red.) 1984, 262, Fig. 190). Legende: 1: kerke, 2: clooster, 3: pant, 4: doormter, 5: brouwerij, 6: de mert, 7: hutten.....	41
Figuur 41: Benaderende projectie van de contouren van het Spaanse fort op een orthofoto.	41
Figuur 42: Detail uit de kaart van Adriaan (de) Villegas (1629), Brugge, Stadsarchief (MEULEMEESTER 1994, 14, fig. 4), met situering van het projectgebied (gele ovaal)	42
Figuur 43: Gravure met Zicht op Oudenburg in Antonius Sanderus' Flandria Illustrata uit 1641 (versie in kleur), met situering van het projectgebied (gele ovaal)	43
Figuur 44: Uittreksel uit de Ferrariskaart (1771-1778) met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	44
Figuur 45: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen uit 1840 met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020)	45
Figuur 46: Uittreksel uit de topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 met projectie van het projectgebied (bron: Geopunt 2020).....	46
Figuur 47: Uittreksel uit de kadasterkaart van Oudenburg voor 1853 met situering van het projectgebied (gele ovaal).....	47
Figuur 48: Orthofoto uit 1971 (bron: Geopunt 2020)	47
Figuur 49: Orthofoto uit de periode na de aankoop door nv Castellum-Abdijhoeve in 1989 (bron: Geopunt 2020)	48

4.2 Plannenlijst

Projectcode	2018A244
Onderwerp	Plannenlijst
Kaartnummer	kaart 1
Figuurnummer	Figuur 1
Onderwerp	Kadasterplan
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/12/2020
Kaartnummer	kaart 2
Figuurnummer	Figuur 2

Onderwerp	Topografische kaart NGI, 10 000 raster, Klassieke reeks
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/02/2018
Kaartnummer	kaart 3
Figuurnummer	Figuur 3
Onderwerp	Orthofoto, middenschallig, winteropname, kleur, meest recent
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/12/2020
Kaartnummer	kaart 4
Figuurnummer	Figuur 4
Onderwerp	Vastgestelde archeologische zone
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 5
Figuurnummer	Figuur 5
Onderwerp	Beschermde monumenten
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 6
Figuurnummer	Figuur 15
Onderwerp	Geplande ingrepen geplot op de GRB-kaart
Aanmaakschaal	1/500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/02/2021
Kaartnummer	kaart 6bis
Figuurnummer	Figuur 16
Onderwerp	Geplande ingrepen geplot op recente orthofoto
Aanmaakschaal	1/500

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/02/2021
Kaartnummer	kaart 7
Figuurnummer	Figuur 20
Onderwerp	Topografische kaart NGI, 10 000 raster, Klassieke reeks
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 8
Figuurnummer	Figuur 21
Onderwerp	Hydrografische kaart
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 9
Figuurnummer	Figuur 22
Onderwerp	Tertiair geologische kaart
Aanmaakschaal	1/15.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 9
Figuurnummer	Figuur 23
Onderwerp	Quartaire geologische kaart
Aanmaakschaal	1/15.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 10
Figuurnummer	Figuur 24
Onderwerp	Bodemkaart
Aanmaakschaal	1/1500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
VH	

Kaartnummer	kaart 11
Figuurnummer	Figuur 26
Onderwerp	CAI, polygonen met locaties
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 12
Figuurnummer	Figuur 44
Onderwerp	Ferrariskaart
Aanmaakschaal	1/750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/02/2021
Kaartnummer	kaart 13
Figuurnummer	Figuur 45
Onderwerp	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/02/2021
Kaartnummer	kaart 14
Figuurnummer	Figuur 46
Onderwerp	Vandermaelen
Aanmaakschaal	1/1000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/12/2020
Kaartnummer	kaart 19
Figuurnummer	Figuur 48
Onderwerp	Orthofoto, kleinschalig, zomeropname, 1971
Aanmaakschaal	1/1500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020
Kaartnummer	kaart 20
Figuurnummer	Figuur 49
Onderwerp	Orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990

Aanmaakschaal	1/1500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/12/2020